נא לא לקרוא בשעת התפלה וקריאת התורה

דברי תורה לפרשת השבוע

בס"ד עש"ק פ' ויצא
ח' כסלו תשפ"ו לפ"ק
{דף היומי ביום שב"ק זבחים ע"ו}

	הדה"נ	מוצ"ש	בעלוא	ר"ת
ירושלים	4:00	5:15	5:31	5:53
בני ברק	4:14	5:16	5:27	4:49
חיפה	4:03	5:14	5:27	5:49
אשדוד	4:15	5:17	5:28	5:50
בית שמש	3:59	5:16	5:30	5:52
קרית גת	4:17	5:30	5:52	5:12
נוף הגליל	4:06	5:12	5:27	5:49

פנינים יקרים | אמרי קודש בעלוא | סיפור על הפרשה | אורחות חיים | הילולא דצדיקיא

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. (כח, י)

נראה לבאר בדרך רמז, כי מדרך הצדיק בזמן שרואה את עצמו בצרה או בגלות, אינו מצטער על עינוי נפשו, כי אם מחמת שנשמתין דישראל הן איברין דשכינתא, ומסתמא כמו כן הפגם בשכינת עוזו, לכן צריך להתמרמר עליה. וכן יעקב כשהוצרך לברוח מפני עשו אחיו מבאר שבע, וילך חרנה, פירוש שהרגיש הילוך חרן, שהוא מדת הדין חלילה. וכבר רמזו חז"ל (בר"ר סח, יד) כי בחלום הזה נרמז לו כל ד' גליות, והחמור שבהם הוא החורבן הזה האחרון אשר אין לנו גילוי קץ ידוע. והנה ידוע כי בית המקדש הראשון כנגד אברהם, ובית שני כנגד יצחק, והבית שיבנה במהרה בימינו נגד יעקב שלימו דאבהן, ומטתו שלימה ולא יהיה לו הריסה. ואיתא (פסחים פח, א) לא כאברהם שקראו הר, ויצחק שקראו שדה, אלא כיעקב שקראו בית. וזה רמז בפסוק זה (בראשית כח, טז) ויקץ יעקב משנתו ויירא, דהיינו כשהביט לאורך החורבן האחרון, נפל עליו היראה ופחד לאמר מתי יהיה הקץ, ויאמר אין זה כי אם בית אלהים, כלומר שהתנחם שמסתמא החורבן הזה הכנה על בית המקדש שנקרא בית דירה קבוע לעולמים, ולפי ערך אור הגאולה כן ערך החורבן, לכן נמשך החורבן הזה זמן רב ואין קץ, להורות כי הגאולה העתידה תהיה בבהירות אין סוף ואין קץ.

(עבודת ישראל)

ויצא יעקב וגו', והנה ה' נצב עליו. (כח, י)

מקובלני ממורי הגאון זצ"ל, שאין התלמיד זוכה לתכלית השגתו האחרונה כל זמן שהוא חוסה תחת כנפי רבותיו, עד שיפרד ממנו לגמרי. ויש לזה ראיות, דלא מצינו שום מעלה ליצחק ולא גילוי שכינה עד אחר מיתת אברהם אבינו ע"ה, וכן ליעקב עד שיצא מבאר שבע, ואז חלם לו.

(חתם סופר, סוף מסכת חולין)

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. (כח, י)

במסכת מגילה (יז ע"א) איתא, שיעקב אבינו היה מוטמן בבית עבר י"ד שנה בדרכו לבין לבן ע"ש. ונראה טעם שנשתהה דוקא י"ד שנים, כי יעקב היה דואג שלא יחטיאנו לבן, כמו שפירש"י על הפסוק ושבתי בשלום אל בית אבי (כח, כא). ומצינו בגמרא (יומא לח ע"ב) כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא, שנאמר (ש"א כ, ט) רגלי חסידיו ישמור. ואיתא בירושלמי (ברכות פ"א ה"א), כימי השמים על הארץ (דברים יא, כא) – הם מנין שנות האבות, דהיינו ת"ק שנים, כי אברהם חי קע"ה, יצחק ק"פ, ויעקב קמ"ז, שהם תק"ב שנים, ושתי שנים הראשונות של אברהם אינן מן המנין, יען כי בן ג' שנים הכיר את בוראו (נדרים לב ע"א). והיה יעקב סבור שיצחק אביו יחיה כמו אברהם שחי קע"ה שנה, כי לא ידע שמפני עשו הרשע נתקצרו שנותיו של אברהם, ונמצא אם כן מגיע לו לחיות קנ"ב שנה, שהם ה' שנים הצריכות להשלים לחמש מאות שנה, **נמצא דלפי חשבונו** רוב שנותיו הם ע"ז שנה, כי ע"ו הוא חצי שנותיו. ולפיכך, כשיצא יעקב לבית לבן והיה בן ס"ג כדאיתא שם במגילה, נשתהה י"ד שנים בבית שם ועבר, שהם הורוהו והדריכוהו בדרך טובים כדי שוודאי לא יחטא, כמו שלא חטא בעת שהיה אצל אביו ואמו הצדיקים, ובזה נשלמו ע"ז שנה, ובכך יצאו רוב שנותיו לפי חשבונו ולא יחטא, ודפח"ח וש"י.

(עבודת השיר הלוי, לרבי צבי הירש מזאלקווא מובא בישמח משה)

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. (כח, י)

וברש"י: "יצא ללכת לחרן". הנה, לעיל בסוף הפרשה פירש רש"י: "ולמדנו מכאן שנטמן בבית עבר י"ד שנים ואח"כ הלך לחרן", ולכאורה הוא סותר את דבריו שכתב כאן: "יצא ללכת לחרן". **ויש לפרש** על פי מאמרם ז"ל (קידושין כט:) בענין "ללמוד תורה – ולישא אשה" איזה מהם קודם, ומסיק בגמרא: "והא לן והא להו", ומפרש שם רבינו תם (בתוד"ה הא לן) "הא לן" בני בבל שהם עניים, להם אמרו "ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה", "והא להו" – בני ארץ ישראל שהם עשירים, אצלם הדין הוא "ישא אשה ואח"כ ילמד תורה", עי"ש. והנה, יעקב אבינו, בראשית דרכו בצאתו מבאר שבע היה בידו רכוש רב, ולכן "יצא ללכת לחרן" – תיכף ומיד, שהרי דין העשיר הוא "ישא אשה ואח"כ ילמד תורה", אולם אחר שאליפז פגש בו ולקח ממנו הכל, כידוע, ונעשה לעני ורש חסר מכל, או אז כבר נשתנה דינו: "ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה", ולכן שינה דרכו והלך לבית מדרשו של עבר ונטמן שם י"ד שנים. (נחל קדומים)

לעילוי נשמת
הורינו היקרים
הרה"ח ר' מיכאל זינגר ז"ל
בן הרה"ח ר' יצחק ז"ל נלב"ע י"ג כסלו
וזוגתו האשה החשובה
מרת יהודית יענטא ע"ה
בת הרה"ח ר' פסח ז"ל נפטרה י"ז כסלו
הונצחו ע"י הבנים החשובים
הרב ר' יצחק פסח שליט"א ירושלים
והרה"ח ר' ישראל דוד שליט"א
והרה"ח ר' שלמה צבי שליט"א
ברוקלין

לעילוי נשמת הרה"ג ר' פנחס מאיר גאנצפריד ז"ל בן הרב החסיד ר' אליעזר דוד ז"ל
נלב"ע י"ד כסלו תשע"ד
הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו

ויפגע במקום. (כח, יא)
פרש"י לשון תפלה אמר הרה"צ מסקולען זי"ע ששמע מהרה"ק ר' ישראל מטשארטקוב זי"ע במאמרם ז"ל (דב"ר ח, א) תפלה עושה מחצה, דמצד הקב"ה הרי הוא תמיד משפיע טובות וכו', והחסרון הוא רק מצד המקבל דע"י העוונות מתקלקלין הכלי קיבול, וע"י התפלה מתקנים חלק המקבל, וזהו ביאור תפלה עושה מחצה, דע"י תפלה שמתפלל עושה הוא מתקן על דרך הכ' (דברים כא, יב) ועשתה את צפרניה, והוא לשון תיקון, היינו עושה, הוא מתקן מחצה היינו חלק המקבל וכנ"ל. (תפארת ישראל תרי"ד-י"ג כסלו תרצ"ד)

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא. (כח, יא) "ויפגע" - רבותינו פירשו [ברכות כו:] לשון תפילה, כמו [ירמיה ז, טז] "ואל תפגע בי", ולמדנו שתיקן תפילת ערבית, ושינה הכתוב ולא כתב 'ויתפלל', ללמדך שקפצה לו הארץ, כמו שמפורש בפרק גיד הנשה [חולין צא:] (רש"י) ונראה לפרש, שהתורה משמיענו בזה, כי האדם צריך להיות אצל קונו כדוגמת בן אצל אביו, כי כשהבן מבקש מאביו דבר חפצו, ככל שרוצה הדבר יותר, הוא מבקש יותר, עד שהוא נראה ממש כפגע בעיני אביו, ולבסוף נענה אביו לבקשתו, כיון שרואה תחנוני הבן עד היכן מגיעים, כן אנו בני ישראל, צריכים להתפלל אל ה' כל כך בחוזקה, עד שנהיה כפגע בעיני אבינו אב הרחמן, וזהו "ויפגע" - מלשון פגע. (הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע)

והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו. (כח, יב)
כלומר מלאכי אלקים מתעלים ועולים במדרגה, וגם לפעמים יורדים ממדרגתם, והכל תלוי בו, כי מעלת הצדיק גדולה מן מלאכי השרת - והם תלוים בו, ובו הם עולים ויורדים, כי אין רשות למלאכים לומר שירה למעלה טרם יאמרו ישראל למטה. מפי מורי החתם סופר זי"ע. (יפה לקץ)

והנה ה' נצב עליו. (כח, יג)
יעקב אבינו השיג כל המעלות והמידות, אך השי"ת הראה לו כי המעלה היותר עליונה והרצויה להשראת השכינה היא מעלת הענווה. וענין זה נרמז בפסוק: "והנה ה' נצב עליו" ר"ת "עניו". (מגלה עמוקות)

ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. (כח, טז) י"ל היינו כדאיתא במדרש (בר"ר סח, ב) שאחר שנטל אליפז ממנו הכל ונשאר במקלו, אמר מאין יבוא עזרי (תהלים קכא, א), חזר ואמר ח"ו לית אנא מוביד סברי מן בריי, אלא עזרי מעם ה' וכו', עיי"ש. זה פירוש וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה, פירוש, אכן כיון שיש אלקים בעולם, אם כן ואנכי לא ידעתי, אין לי עוד לידע ולדאוג מאין יבוא עזרי, רק לקיים השלך על ה' יהבך, ועזרי מעם ה' כנ"ל, והבן. וכן הוא תמיד, כשאדם מתעורר משינת ותרדמת הבלי עולם, ומזכיר את עצמו הלא יש אלקים בעולם היודע הכל ומפרנס לכל, אזי אף שאינו יודע שום מבוא לפרנסתו הש"י עוזר לו, **וזהו שרמז ג"כ לדורות**, וייקץ יעקב משנתו, היינו כאשר אדם מישראל מתעורר ומקיץ משנתו ותרדמתו בהבלי עולם, ויאמר אכן יש ה' במקום הזה, הלא יש אלקים בעולם כנ"ל, אזי ואנכי לא ידעתי, היינו אף שאינו יודע שום מבוא השי"ת עוזר לו כנ"ל. ולפי זה יש לרמז עוד וייקץ יעקב משנתו, היינו בכל יום ויום בבוקר כשיעור אדם משנתו, כך יעשה ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, פירוש, הלא יש אלקים בעולם ואנכי איני יודע כלום, והיינו השלך על ה' יהבך, ובכן כשהולך אחר כך לפרנסה אף שאינו יודע שום מבוא, והוא יכלכלך כנ"ל, וזהו שאמרו רז"ל (דרך ארץ זוטא פרק ג) למוד לשונך איני יודע. (דברי ישראל תר"ט-י"ג כסלו תרפ"א)

ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים. (כח, יז) ברש"י ז"ל פירש - כי מטא לארץ אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו. יהב דעתיה למהדר וחזר עד בית אל וקפצה לו הארץ, עכ"ל. ולכאורה קשה למה לא התעכב מיד בעוברו שם. אלא יעקב אבינו ע"ה היה הצדיק האמיתי, וכשהרגיש בצורך להתפלל במקום אבותיו, לא רצה לעשות את זה אגב עובר במקום, אלא עבר את המקום וחזר במכוון לשם באופן מיוחד. וזה לימוד לכל אדם. (חידושי הרי"ם)

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך וגו'. (כח, כ) "פירוש, כי בצאתו מארץ ישראל לחו"ל נתיירא שמא חלילה יפגום במדותיו, כי בהיותו בארץ ישראל היה איש תם במדותיו, כי ארץ ישראל קדוש הוא, והמקום מסייעו לעבודת הבורא, אבל חו"ל שהוא מקום מדור הקליפות אינו כל כך בנקל לעבודת הבורא ב"ה, ועל כן נתירא יעקב בצאתו לחו"ל שלא יפגום ח"ו במדותיו הקדושים. על זה: 'וידר יעקב נדר', ועשה לעצמו סייגים ונדרים וקדש עצמו במותר לו, וה' היה בעזרו ותקן את מדותיו. (בת עין תק"כ-י"ב כסלו תר"א)

וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. (כח, כב)
יש להבין מה זה דדוקא עתה נתעורר למצות מעשר. ונראה דהנה איתא במדרש פרשת שמות, ויהי כי יראו המילדות את האלקים וגו', וייטב אלקים למילדות, מה שכר היראה, התורה. פי' ששכר הניתן למי שירא את ד' הוא שיזכה לתורה שהיא תכלית הטוב. והנה אמר הכתוב בפרשת ראה, עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו' למען תלמד ליראה את ד', כלומר שסגולת ושכר המעשר היא היראה, והנה יעקב אבינו איש תם יושב אהלים שנטמן עד הנה בבית עבר ולמד שם תורה, היה מתיירא שעתה כשהוא מוכרח לילך לבית לבן לא יוכל ללמוד שם תורה כי יהיה טרוד במלאכתו, וחיפש עצה וסגולה אשר תבטיח לו שיהא דבוק בהתורה ולא ימוש ממנה, ויחלום וגו' והנה ד' נצב עליו וגו' וייקץ יעקב וגו' מה נורא המקום הזה, הרי שנתגלה לו אז מן השמים ענין יראת השי"ת, והבין מזה שמורים לו מן השמים ששכר היראה תורה היא, ואם ידבק ביראה יזכה תמיד לתורה, ולכן אמר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך, והלא סגולת המעשר היא למען תלמד ליראה, ומתוך היראה מובטח לו שתלון התורה אצלו. (בני ישששכר)

ויגל את האבן וישק את צאן לבן. (כט, י)
אמרו במדרש, היתה הבאר עולה ושופעת מים חוצה לה, (שוחר טוב צ"א פרקי דר"א פל"ה וכן במדרש לקח טוב). ונראה לבאר הטעם שמצינו שהמים עלו לקראת הצדיקים, כמו אצל יעקב אבינו, ולקראת רבקה. כי אמרו בתיקוני זוה"ק שכאשר הבדיל הקב"ה בין המים התחתונים לעליונים, בכו המים התחתונים ואמרו 'אנן בעינן למיהוי קדם מלכא'. עד שהבטיחם שיקחו מהם מלח לקרבן, וינסכו מהם מים על המזבח. לכן כשבא איש אמת שיש לו צורה אמיתית צלם אלקים שלא נתלכלך, משיגים המים התעוררות לעלות לקראת צורה קדושה, כמו המים העליונים שנמצאים קדם מלכא. (שפתי צדיק תר"ט-י' כסליו תרפ"א)

הפעם אודה את ה'. (כט, לה)
במסכת ברכות (ז, ע"ב) איתא, מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שהודה להקב"ה, עד שבאה לאה והודתה, שנאמר הפעם אודה את ה'. והוא פליאה נשגבה, וכי האבות הק' וכל הצדיקים לא הודו להקב"ה על רוב טובתם. וי"ל דיש חילוק בין שבח והודאה, דשבח הוא שמשבח לה' על טובתו שעשה לו, אבל אם היה סבר דדבר זה הוא לרעתו ואח"כ ראה שצמח לו טובה, אז שייך לשון הודאה, כמו מודה במקצת, שמודה שזה שהיה סובר שהוא לרעתו הוא לטובתו, ונותן תודה להקב"ה. והנה ודאי שהאבות הק' נתנו שבח להקב"ה, אבל לא מצינו שנתנו הודאה על דבר שסברו שהוא רעה ונהפך לטובתם. אולם לאה שהיתה שנואה וסברה שהוא לרעתה, וכשראתה שאדרבה עי"ז שהיתה שנואה זכתה לרוב השבטים, והשנאה היתה לטובתה, היתה מודה שטעתה במה שסברה שהשנאה היא לרעתה, ואדרבא עתה ראתה שהכל היה לטובתה. (הגה"ק רבי צבי הירש חריף בעל "טיב גיטין" זי"ע)

הפעם אודה את ה'. (כט, לה) וקשה למה אמרה לאה הפעם אודה את ה' דוקא כשנולד יהודה ולא קודם. וי"ל עפ"י מה דאיתא במסכת

ברכות (לג ע"ב) ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא, אמרה האל הגדול הגבור והנורא וכו', א"ל ר"ח סיימתא לכולא שבחא דמרך, ר"ל דאסור לשבח הקב"ה יותר מדאי, שמא יאמרו שסיים שבחיה דמריה. ואיתא בגמ' עירובין (יח ע"ב) דמקצת שבחו של אדם אומרים לו בפניו, וכולו שלא בפניו. נמצא דאם אומרים שהקב"ה שורה למטה ג"כ, אזי רשאי לשבח אותו משום דהוי בפניו, ולא הוי אלא מקצת שבחו, אבל אם אומרים שהקב"ה הוא רק למעלה, אזי אסור להרבות בשבחים, כדי שלא יאמרו סיימתא לכולי שבחא.

ואיתא במפרשים, ששבעה רשעים היו מאדם עד אברהם, והם גרמו לשכינה שעלתה עד לרקיע השביעי, ושבעה צדיקים היו מאברהם עד יהודה והם החזירו את השכינה למטה, נמצא קודם שנולד יהודה לא היו רשאין להרבות בשבחו של הקב"ה מטעם הנ"ל דהוי שלא בפניו, אבל משנולד יהודה והשרה שכינתו על הארץ, אזי מותר להרבות בשבחים להקב"ה. והשתא אתי שפיר דבשעה שנולד יהודה וירדה השכינה למטה כנ"ל, אמרה לאה שפיר הפעם אודה את ה' ותוכל להרבות בשבחים. (הגה"ק רבי יהונתן אייבישיץ זי"ע)

התחת אלקים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן. (ל, ב)
מה פשר תשובתו זו של יעקב לבקשתה של רחל "הבה לי בנים", והרי בוודאי כל בקשתה היתה שיתפלל עבורה, ומה טעם חרה אפו בה? ונראה לבאר בוודאי עיקר בקשת רחל היתה שיתפלל יעקב עבורה, שהרי כל הסיבה שנמנע ממנה פרי בטן, היתה בשל כך שהקב"ה מתאווה לתפילתם של צדיקים (יבמות סד.). אך יעקב טען לעומתה כי כלל זה תקף רק בהיותם בארץ ישראל, "ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה", שם נמצאים בהשגחה פרטית - "**תחת אלקים**", אבל בחוץ לארץ שבה הם נמצאים כעת, אין הכלל הזה קיים. לפיכך אמר לה: "**התחת אלקים אנכי**", וכי מצוי אני כעת במצב של 'תחת אלקים', אשר את סבורה כי עקרותך אינה אלא בשל רצונו של הקב"ה בתפילת הצדיקים? אנו כעת בחוץ לארץ שם היותך עקרה נובע ממניעים אחרים, מחמת איזה עונש התלוי בך - "אשר מנע **ממך** פרי בטן". (השל"ה הק' זי"ע)

ויחר אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלוקים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן (ל, ב) אני איני כאבא: אבא לא היו לו בנים, אני יש לי בנים ממך מנע ולא ממני. (רשיז"ל) ונראה לבאר דאמרו חז"ל (בבא קמא צב.): 'כל המבקש רחמים על חבירו, והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה', ומשום כך נאמר (לעיל כה, כא) "ויעתר יצחק לה' **לנוכח אשתו** כי עקרה היא **ויעתר לו ה'** ותהר רבקה אשתו", כי יצחק אף שלא היו לא בנים - לא היה מתפלל בשביל עצמו, כי היה שמח ביסורים והבין שזה רצון ה', אבל לא היה יכול לראות בצערה של רבקה הצדקת, ועל כן הדגיש הפסוק שיצחק העתיר "לנוכח אשתו", ומשום כך "ויעתר **לו** ה'" כי היא התפללה בעד עצמה, והוא התפלל עליה, ולכן נענה הוא תחילה. מעתה, כאשר רחל אומרת ליעקב: התפלל עלי כפי שאביך התפלל, השיב לה: "התחת אלוקים אנוכי אשר מנע ממך פרי בטן" - אבא לא היו לו בנים, אף הוא היה עקר, ולכן כאשר הניח את צערו והתפלל בעד אשתו, היתה תפילתו בגדר 'המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר' - ונענה הוא תחילה, אבל אני, שיש לי בנים, גם אם אתפלל בעדך לא תהיה תפילתי נשמעת כל כך, שכן אינני 'צריך לאותו דבר', ותפילתי לא תהיה דומה לתפילתו של אבא שהתקבלה מידי! (כתב סופר)

ויקח לו יעקב מקל לבנה ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים. (ל, לז) בהושעות להושענא רבה אנו אומרים "למען מיחם מקלות בשקתות המים הושענא, הושיעה נא". איזו זכות היא זאת? אלא, אנו מזכירים בזה להקב"ה, שאפילו איש אמת כיעקב (תתן אמת ליעקב), היה גם כן מוכרח ללכת בדרכים עקומות אחרי שגר רק עשרים שנה עם לבן, ומה נעני אנן, הנמצאים זה אלפיים שנה בין זאבים, רמאים ונוכלים. מה הפלא אם הרבה פעמים אנו מוכרחים לסטות מן הדרך הישרה ולפעול נגד הצדק והמצפון (הרה"ק רבי שלמה לייב מלנטשנא זי"ע)

ויגנוב יעקב את לב לבן הארמי על בלי הגיד לו כי בורח הוא. (לא, כ) צריך להבין היכן גנב לבו, ואיך מה שהעלים ממנו נחשב גניבת דעתו וכי חייב לומר לו. ועוד וכי ס"ד שיאמר לו כי בורח הוא, ולו הי' מקדים לגלות ללבן כי עומד הוא לברוח, הלזאת בריחה יקרא? והי' הכתוב צריך לומר על בלי הגיד לו כי הולך הוא. אכן נראה דאין כונת המקרא על כונתו לברוח, אלא דקדק המקרא בלשונו ונקט לשון 'בורח' וכאשר מוכרח מכמה מקראות. כי חילוק גדול בין מנוסה לבריחה ולשון נס מורה כי הוא נס על נפשו ואין דעתו לשוב, ואילו לשון בורח הוא מחמת טעם מסוים ולזמן זה הוא בורח אף כי עתיד הוא לשוב אל מקום אשר ממנו ברח, ומעתה יעקב היה גונב לב לבן בהראותו אליו כאילו 'נס' מבית אביו ואין דעתו לשוב שם לעולם, ולא הגיד לו כי אך 'בורח' הוא מחמת חמת אחיו עשיו ודעתו לשוב כשוך חמת אחיו, ואילו היה לבן יודע כי בורח הוא ודאי היה עומד על המשמר לבל ישוב עם בנותיו,ורק מחמת שהטעהו והראה לו כאילו נס מבית אביו, לא העלה בדעתו לשמור עליו לבל יילך מעמו. (דברי מהרי"א)

למה נחבאת לברוח ותגנוב אותי. (לא, כז)
נראה לפרש, כי הנה יעקב היה צנוע כ"כ בדרכיו עד שלבן לא הכיר כלל בצדקתו ובקדושתו, ואלו היה לבן יודע גדולתו, אז לא היה מחזיקו בביתו כלל כי הרע שונא את הטוב בתכלית. אך יען חשב שהוא כמוהו ע"כ החזיקו אצלו. ועתה כשאמר לו הקב"ה השמר לך פן תדבר עם יעקב וגו', נתוודע לו שיעקב איננו איש פשוט רועה צאן אלא איש צדיק הוא עד שהקב"ה מגין עליו. ולכן אמר ליעקב, למה נחבאת, למה הסתרת תמיד את מעשיך וגדולתיך עד שלא הכרתיך כלל ועל ידי כן הוצרכת לברוח ולגנוב אותי עכשיו, והלא אם היית רק מגיד לי גודל קדושתך, אז היית שלחך בשמחה ובשירים בתוף וכנור. כי הייתי שמח מאד להפטר ממך ולבלתי להחזיקך בביתי רגע נוסף. (קדושת לוי)

יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלהי אביכם אמש אמר אלי לאמר השמר לך מדבר עם יעקב וגו' ועתה הלך הלכת וגו' למה גנבת את אלהי. (לא, כט-ל) וצריך להבין מה זה שהתפאר - "יש לאל ידי וגו'", הלא תיכף אחר זה אמר - "ואלהי אביכם אמש אמר אלי השמר לך וגו'", נמצא שהודה בעצמו שלא יוכל לעשות לו רע ח"ו. ויש לומר שביאור הכתוב כך הוא, שאמר לבן ליעקב - "יש לאל ידי לעשות עמכם רע", כלומר מזה תדע שיש בכחי לעשות עמכם רע, דהרי "ואלהי אביכם אמש אמר אלי השמר לך וגו'", ומדהצריך להזהירני שלא לעשות עמכם רע, יש ראיה שהיה בכחי להרע לכם, "ועתה הלך הלכת וגו' למה גנבת את אלהי" היה לך להשמר את עצמך ממני ולא לסמוך על נס. (דברי יחזקאל)

יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלהי אביכם אמש אמר אלי לאמר השמר לך מדבר עם יעקב וגו' ועתה הלך הלכת וגו' למה גנבת את אלהי. (לא, כט-ל) יש להבין למה אמר ליעקב שהקב"ה אמר לו אמש השמר וכו', כמו שהרגיש בזה הטור על התורה. גם צ"ב הלשון "ועתה הלוך הלכת", הרי מתחילה אמר לו - למה ברחת כמ"ש "למה נחבת לברוח", ואחר כך למה אמר לו בלשון - למה הלכת. וגם מה זה הקושיא עכשיו "למה גנבת וגו'", ולא קודם תיכף. וגם הקושיא בעצמה מה הוא, הלא ידע התירוץ שהיה מתיירא שלא יאמרו לו התרפים אנה הלך. אמנם המשך הדברים כך הוא - למה ברחת, ואם תמצא לומר שהיית ירא ממני, כמו שאמר "פן תגזול את בנותי וגו'", הן אמת "יש לאל ידי וגו'", רצה לומר שאני האדם העושה רע, אמנם יש לכם אלקים שמציל אתכם, וזהו שכתוב "ואלקי אביכם אמש וגו' השמר וגו' מטוב עד רע", אשר על כן לא היה לך לברוח ולירא ממני. רק שאתה הלוך הלכת סתם "כי נכסוף נכספת לבית אביך וגו' ולמה גנבת" שלא הי' לך לירא ממני כלל, והשיב לו יעקב אני עשיתי בתומי וברחתי שיראתי פן תגזול וגו'. "כי אין סומכין על הנס (פסחים סד:).

אמנם הקב"ה בעצמו עשה ברוב חסדו וטובו עמי, וזה "את עניי וגו' ויוכח אמש". (דברת שלמה)

למה גנבת את אלהי. (לא, לא)
ותמוה, וכי לא התבייש לבן לומר על אלוהיו שאפשר לגנוב אותן. אלא מכאן רואים, שלבן כ"כ רצה לפגוע ביעקב לקרותו גנב, עד שהיה מוכן לפגום אפילו באלוהיו עי"ז ולזלזל בהם. (שפתי כהן עה"ת)

ויחר ליעקב וירב בלבן ויען יעקב ויאמר ללבן מה פשעי מה חטאתי וגו'. (לא, לו) וקשה מאחר שחרה אפו על לבן על שחשדו בגניבה, היה צריך לכתוב וידבר יעקב, דאמירה הוא לשון רכה וי"ל כי התוה"ק מלמדת לאדם דעה, כי אף שצריך אדם להתקוטט עם חבירו ולכעוס עליו על דבר צעקת לגימא (עי' גיטין ז.), ילמוד מיעקב אבינו ע"ה איך להתנהג, ויראה מה כתיב ביה ביעקב אבינו ע"ה, כי ברוב שיחו וכעסו שחרה לו בלבן, "ויען יעקב" – הוא לשון הרמת הקול (עי' רש"י דברים כו, ה), עם כל זה כתיב "ויאמר ללבן", התחילה לדבר עמו רכות – "מה פשעי ומה חטאתי וגו'". כן יעשה כל אדם בבואו לכלל כעס ויתחיל לדבר קשות, מיד יסיר כעס מלבו, ויעביר הרעה מבשרו, וידבר כמו כן לחבירו – מה פשעי ומה חטאתי כי עשית לי כזאת על לא חמס בכפי, ובזה ישכך גם כעס חבירו מעליו, וישכן בטח ושאנן באהלו. (הרה"ק רבי מנחם מנדיל מרימנוב זי"ע)

ויקרא לו לבן יגר שהדותא ויעקב קרא לו גלעד. (לא, מז) "יגר" הוא מלשון גרות, רומז על זמן הגלות, שבני ישראל מפוזרים כגרים בין האומות, והנה, ענין הגלות הוא עדות על גדולת הקב"ה ואהבתו לבני ישראל כמו שאמרו רז"ל (יומא סט) אל הן נוראתיו, שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות". וזה היה ענין הויכוח בין לבן ויעקב אבינו, כי לבן רצה שהגלות תעיד על גדולת הקב"ה ואהבתו לישראל, ולכן קרא לו "יגר שהדותא" הגרות תהיה עדות. אולם יעקב רצה שהתגלות החסדים על בני ישראל תהיה עדות על גדולתו ית"ש ואהבתו להם, ולא הגלות, ולכן "ויעקב קרא לו גל-עד" התגלות החסדים תהיה העדות. (הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע)

דברי תורה מרבותינו הק' מבעלזא

והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק וגו'. (כח, יב) ובמד"ר (סט, א): "רבי יוסי בר זמרא פתח: 'צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים כן בקודש חזיתיך' (תהלים סג, ב) על כן בקדושה חזיתיך וכו'". **נראה לפרש** הכוונה בדברי המדרש: "כן בקודש חזיתיך – על כן בקדושה חזיתיך" בהקדם דברי אבי זי"ע – מרן מהרי"ד זי"ע – דהנה מצינו (פסחים פח.) שאברהם אבינו זכה לקדושת בית המקדש במקומו, שנאמר: "בהר ה' יראה", וכן יצחק אבינו זכה לקדושת ביהמ"ק במקומו כמ"ש: "ויצא יצחק לשוח בשדה", ואילו יעקב אבינו זכה לקדושת ביהמ"ק שלא במקומו, שהרי הר המוריה קפץ ובא לקראתו עד בית א-ל. והענין בזה הוא, שבכך עשה הכנה לדורות שאף בזמן הגלות ובחוץ לארץ יוכלו בני ישראל לזכות לקדושת ביהמ"ק, כמו שאמרו חז"ל (מגילה כט.): עה"פ "ואהי להם למקדש מעט" (יחזקאל יט, טז) – "אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל". **וזהו** כוונתם ז"ל: "על כן בקדושה חזיתיך", כלומר, שלא רק "בקודש" – במקום המקדש – "חזיתיך", אלא "על כן בקדושה חזיתיך", כלומר, חזיתיך גם בחו"ל, שהיא "ארץ ציה ועיף בלי מים" – שוממה וריקה מן הקדושה, כיון שנמשכה לשם קדושת ביהמ"ק ע"י עסק התורה ותפלה, וכל זה מכוחו של אותו זקן, יעקב אבינו, שזכה לקדושת ביהמ"ק ולהתגלות הגדולה אף שלא במקום המקדש. (כ"ק מרן מהר"א זי"ע)

אין זה כי אם בית אלקים וגו'. (כח, יז)
כתב רש"י ז"ל "איהו (יעקב) עד חרן אזל "הלך עד לחרן) וכו' כי מטא לחרן (כשהגיע לחרן) אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי?! יהב דעתיה למהדד (חשיב בדעתו לחזור לירושלים) וחזר עד בית אל וקפצה לו הארץ" (רש"י ז"ל). מדוע לא התפלל יעקב אבינו באותו מקום בתחילה ורק אח"כ התיישב בדעתו לשוב ולהתפלל שם - לכתחילה מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר?! שנינו במסכת ברכות: "אמר רב כהנא חציף עלי מאן דמצלי בבקתא (חצוף בעיני המתפלל במקום פרוץ בלי מחיצות") ומפרש רש"י: "שכשהיא במקום צניעות חלה עליו אימת המלך ולבו נשבר" והקשה ה"תוספות" שם: "הכתיב - "ויצא יצחק לשוח בשדה"?! ותירצו ה"תוספות" דאיהו שדה הרי היה "הר המוריה" ודין אחר יש לו. ההסבר בדבר הוא כי הר המוריה הריהו מקום היראה הנשגב ביותר ככתוב "בהר ה' יראה" ולכן חלה על המתפלל שם, אימת המלך אף כשאין שם מחיצות.
אולם אפשר לתרץ תירוץ נוסף על הקושיות התוספות והוא - שהרי המתפלל באותו שדה היה יצחק אבינו ויצחק אבינו מדתו היתה מידת הפחד והגבורה ואימת המלך עליו אף בשדה שאין בו מחיצות... יעקב אבינו ע"ה עבר באותו "שדה" היא הר המוריה ונסתפק בקושיות התוספות אם התירוץ הוא "הר המוריה שאני: ומותר גם לו להתפלל באותו שדה פרוץ או שהתירוץ הוא "יצחק אבינו שאני": ורק ליצחק היה מותר להתפלל במקום זה מה שאין כן לאחרים, שאסור להם הדבר אף בהר המוריה, משום ספק זה החליט בדעתו שלא יתפלל. שם כדי שלא יהיה נכלל באיסור של "חציף על מאן דמצלי בבקתה". אך משהגיע לחרן חשב בדעתו כי לא טוב עשה שהרי עצה אחרת עמו והיא "אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי?! הרי הייתי יכול לכלול עצמי בקדושת אבי יצחק ולהתפלל בהתכללות זו, כיצחק בשעתו: ולכן החליט לחזור להר המוריה ולהתפלל שם ע"י ההתכללות בקדושתו של יצחק - "יהב דעתיה למהדר וקפצה לו הארץ: "להראותו כי העיקר הוא כדברי התוספות ש"הר המוריה שאני" ומותר לכל אדם להתפלל באותו מקום קדוש. (כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע)

ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים. (כח, יז) ובמדרש (ב"ר סט, ז) אמרו: "מלמד שהראה הקב"ה ליעקב בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, 'ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה', זה בנוי, היך מה דאת אמר (תהלים סח, לו) 'נורא אלקים ממקדשך', ו'אין זה', הרי חרב, כמה דאת אמר (איכה ח, יז) 'על זה היה דוה לבנו על אלה חשכו עינינו', 'כי אם בית אלקים', בנוי ומשוכלל לעתיד לבוא, כמה דאת אמר (תהלים קמז, יג) 'כי חזק בריחי שעריך'", וב"ילקוט שמעוני" הגירסא: "וזה שער השמים', הרי בנוי ומשוכלל לעתיד לבוא כמה דאת אמר 'כי חזק בריחי שעריך'".**וצריך להבין הראיה שמביא המדרש** מהכתוב "כי חזק בריחי שעריך", ואיך רואים בפסוק זה שהכוונה על שערי בית המקדש שיהיה בנוי ומשוכלל לעתיד לבוא. ויש לומר, על פי מה שראיתי בשם הגה"ק מהרי"ל דיסקין זצ"ל (מובא בסדור "אשי ישראל") לפרש את נוסח התפלה (מוסף לשלש רגלים): "והראנו בבנינו ושמחנו בתקונו", דהנה כתיב: "טבעו בארץ שעריה", ולכאורה קשה, כי מאחר "שאנו מובטחים שירד מקדש של אש מן השמים (רש"י סוכה מא, ד"ה אי נמי), אם כן לאיזו מטרה נגנזו השערים. אך הטעם, כי זולת זה יהיו ישראל נכלמים, ולא תהיה שמחתם שלמה, כי ימנע מהם מצות עשה של 'ועשו לי מקדש' (תרומה כה, ח), על כן היה מחכמה העליונה שיגנזו השערים, וכשירד המקדש מן השמים, אז יעמידו זקני ישראל את השערים הנגנזים, והמעמיד דלתות בבית כאילו בנאו, כמבואר בבבא בתרא (נג, ב), ובזה תהיה שמחתם שלמה, וזה שאומרים 'והראנו בבנינו', זה הבנין המשוכלל מלמעלה, 'ושמחנו בתקונו', הוא העמדת השערים".**וזה שמביא המדרש ראיה מהפסוק** "כי חזק בריחי שעריך", והכוונה לשערי בית המקדש שנגנזו ולא שלטו בהם אויבים, כאמור, שהיא הוכחה לבית המקדש השלישי שירד בנוי ומשוכלל מן השמים, כי לכך היה צורך לגנוז את השערים, כדי שתהיה שמחתם של בני ישראל שלימה לעתיד לבוא, על ידי שיקבעו השערים בבית המקדש לעתיד לבוא, ויהיה נחשב שהם בונים את בית המקדש, כאמור.**ולפי זה יובן** גם מהיכן נלמד שהקב"ה הראה ליעקב אבינו בית המקדש דלעתיד בנוי, דילמא הראה לו רק את בית המקדש השני בנוי, ועל זה מוסב "כי אם בית אלקים", ולפי האמור ניחא, שהראיה היא מהשערים שעשה דוד המלך ע"ה שהם היו הכנה לבית המקדש השלישי, כאמור. (פרשת מרדכי מהגה"ק מבולגרייא זי"ע)

ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחתה ותאמר אל יעקב וגו. (ל, א) ופירש רבינו, דהנה על כל דבר שאדם רוצה שיעשה הקב"ה בקשתו צריך למסור נפשו על זה, אמנם לא כל אדם יוכל למסור נפשו, כי אולי יסתכן ח"ו וישאר בלא חיות, רק הצדיק שהוא הורגל למסור נפשו בתפלתו הוא יוכל לפעול ע"י מסירת נפשו. והנה רחל החזיקה את עצמה במדריגה פחותה שא"א לה למסור נפשה בתפלה, ע"כ בקשה מיעקב אע"ה שיודעת שהוא צדיק גמור ויכול למסור נפשו בשבילה, ע"כ אמרה: "הבה לי בנים", ר"ל התפלל בעדי כמו שפירש"י ז"ל, וא"ת למה אין אני מתפללת בעצמי, לזה אמרה: "ואם אין" - ר"ל אם אין אתה מתפלל בעדי רק שאני בעצמי אמסור נפשי בתפלתי, אז יש לדאוג שמתה אנכי" כנ"ל. על כך השיב לה יעקב אע"ה "אשר מנע ממך פרי בטן", ופירש"י ז"ל, ממני לא מנע פרי בטן, ר"ל כיון שכבר פתח הוא שער שיהיה לו בנים, תו אין צריך למסירת נפש. (כ"ק מרן מהר"ש זי"ע)

ויחר ליעקב וירב בלבן ויען יעקב ויאמר ללבן מה פשעי מה חטאתי כי דלקת אחרי. (לא, לו) וי"ל דהנה הדרך הוא שהרע שונא את הטוב, והטומאה שונא להקדושה, וכאן רץ לבן אחרי יעקב ואמר לו למה נחבאת לברוח וכו' ולא הגדת לי ואשלחך בשמחה ובשירים בתוף ובכנור, וכאילו שלבן אוהב כ"כ את יעקב, וע"ז אמר לו יעקב ללבן, מה פשעי מה חטאתי כי דלקת אחרי, כלומר איזה עבירה עשיתי, שמחמת זה אתה אוהב אותי כל כך, דהלא לכאורה היה צריך להיות שתשנא אותי, והאיך אתה כ"כ אוהב אותי, אלא וודאי שעשיתי איזה עבירה ולכן אתה אוהב אותי כ"כ, ולכן התחיל יעקב למשמש במעשיו לראות איזה עבירה יש בידו שעל זה אוהב לבן אותו כל כך. (כ"ק מרן מהר"י זי"ע)

סיפור על פרשת השבוע

ויעש משתה (כט, כב) כ"ק מרן מהרי"ד מבעלזא אמר בשמו: של **הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע (תקמ"ד-ח' כסלו תרל"ב)** הענין של רקודים בשמחה של מצוה הוא, שהנשמה מושכת את האדם למעלה, אל השמימיות, והגוף מושך תמיד למטה, אל הארציות. כשרוקד אדם, גם גופו מתרומם קמעא מעל הארץ... ופעם אחת כשדיבר הרה"ק רבי אהרן בענין הריקודים אמר "כיצד מרקדין לפני הכלה" צריך לרקוד כ"כ עד לפני כלות הנפש. ורגיל היה מרן זי"ע לסיים: איך זאג נאר וואס רבי אהרן האט געזאגט, אבער ווי אזוי ער האט עס געזאגט קען איך נישט זאגען יכול אני לחזור על דבריו הקדושים, אולם את נעימתו הקדושה, שבה אמרם, אין בכוחי להעביר לכם מובא (שם משמואל, ויקהל תרע"ז) ראיתי כד הוינא טליא מכתב הרב הקדוש **רבי אהרן מטשערנאביל זצללה"ה,** שנתן ביד שלוחו לחזור בערי ישראל לקבץ ממון. וכך כתב: לא ממון אני צריך כי הכסף בביתי מצוי כאבנים, אלא שאני צריך להעלות תפילות ישראל לאביהן שבשמים, ולהדבר הזה נצרך לי כסף מקובץ מכל ישראל, עכת"ד. והסברתי לי ע"פ מאמרם ז"ל (ירושלמי תרומות סו"פ ח) 'הלב תלוי בכיס', הלב הוא הרצון, וא"כ בכסף המקובץ תלויים בו רצונות רבים, והוא לפועל דמיוני לרצונות התפלה לאחדם ולהעלותם, **ופעם אחת כתב מכתב** בפקודה, וכתב בזה הלשון: ממני יראים עליונים ותחתונים. הוא היה אומר עה"פ (תהלים קי"ט): "עת לעשות לה' הפרו תורתיך", שעיקר החיים לעסוק בתורה ובמעש"ט בזמנים שרוב העולם פנויים מעסק התורה, היינו בעש"ק ובערב יו"ט ובחוה"מ, וזהו 'עת לעשות לה'' - אימתי הוא שעת הכושר לעשות נחת רוח להשי"ת בהתורה ובמעש"ט שלך, בעת ש'הפרו תורתיך' שרוב העולם בטלים מתורה, אז חזק ואמץ לעבוד השי"ת בכל כוחך ושכרך עצום מאוד. הוא עצמו כותב באחד ממכתביו: הנני מודיעם לאמור, אשר גם אם יחיו כימי מתושלח לא ידעו ולא יבינו גם אחד מאלף אשר היטבתי להם בימים ההם בעזר ה' המושיע תשועת עולמים". **כ"ק מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע סיפר** ששמע הרבה פעמים מפי זקינו **הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע** שהיה אומר באמצע עריכת השלחן: ווי גייט מען אויס פאר זיין ליבען נאמען'ס וועגען" **ופ"א תיאר כ"ק מרן זי"ע** את צורתו בעת שאמר בליל שב"ק "שמחם בבנין שלם" הי' פניו בוער כלפיד אש. **הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע (תרי"ד- י"ג כסלו תרצ"ד)** אמר פעם לבניו בעת שכ"ק מרן מהר"א זי"ע היה בוויען, אם אתם רוצים לראות את צורתו של זקינו **הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע** שילכו להסתכל בפניו של כ"ק מרן זי"ע שנראה ממש כמוהו,

אורחות חיים

הקדמה לדיני רפואה בשבת

כתוב בתורה (ויקרא יח, ה) 'ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם...', ולמדו חז"ל מפסוק זה 'וחי בהם - ולא שימות בהם' שמצוה לחלל שבת בשביל חולה שיש בו סכנה - לעשות בשבילו את כל הפעולות הנדרשות לצורך רפואתו, וביותר, חז"ל אמרו שהזריז בעשיית מלאכות אלו הרי זה משובח, ולהיפך, האיש שהוא מתחסד ואינו רוצה לחלל שבת בחולה כזה ללא הוראת רב הרי הוא שופך דמים משום שבזמן שהוא הולך לשאול יחלש החולה יותר ויוכל להסתכן [והרי הכתוב אומר לא תעמוד על דם רעך], כמו"כ חובה על כל אחד להיות בקי בהלכות אלו, כמו שאמרו בירושלמי 'הנשאל הרי זה מגונה', והיינו, שכל מורה בישראל צריך לדרוש הלכות אלו, שיהיו ידועים ולא יצטרכו לבוא ולשאול, ומי שאינו דורש ובני עירו צריכים לבוא ולשאול הלכות אלו הרי זה מגונה (שו"ע ומ"ב ס"ב).

בדיני חולה מצינו כמה דרגות המפורטים במהלך הסימן, וכדלהלן:

1. חולה שיש בו סכנה, היינו, שנשקפת סכנה לחייו מחמת חוליו - התירו לעשות בשבילו את כל סוגי האיסורים ע"י יהודים (ודוקא פעולות הידועות כמועילות עבור חולי זה, אבל אין לחלל שבת עבורו בעשיית פעולות שאינן ידועות כמועילות עבור חולי זה, ובכלל זה, כל סוגי סגולות וכדו' - מ"ב סק"ה), **ובהמשך הסימן** (סי"ב) **יבואר הדין במקום שיש גויים, אם יש עדיפות שהם יעשו מלאכות אלו.**

2. חולה שיש בו סכנת אבר, היינו, שאין נשקפת סכנה לחייו מחמת חוליו, אבל יש לחוש לקלקול של אחד מאברי גופו - התירו לומר לגוי שיעשה בשבילו את כל סוגי האיסורים, וכן התירו לעשות בשבילו

איסורים דרבנן ע"י יהודים, אבל לא איסורים דאורייתא, אבל באופן שאין לחוש לקלקול האיבר התירו לומר לגוי לעשות בשבילו רק איסורים דרבנן.

3. חולה שאין בו סכנה, ונחלש כל גופו או שנפל למשכב היינו, שאינו יכול להתהלך כאחד האדם - התירו לומר לגוי שיעשה בשבילו את כל סוגי האיסורים, וכן התירו לעשות בשבילו איסורים דרבנן ע"י יהודים, ומ"מ באופן כזה צריך לעשות האיסורים דרבנן ע"י שינוי, ואם אין אפשרות לשנות מותר לעשותם ללא שינוי, ובכלל זה, מותר ליטול תרופות בשבת כרגיל משום שאין אפשרות לשנות באופן נטילתם.

4. מי שיש לו מקצת חולי, והיינו, שיש לו מחלה מסויימת אשר אינה גורמת לחולשה בכל הגוף, ויכול להתהלך כאחד האדם - התירו לומר לגוי שיעשה בשבילו איסורים דרבנן, אבל לא התירו לומר לגוי שיעשה בשבילו איסורים דאורייתא, וכן לא התירו ליהודי לעשות בשבילו שום מלאכה, ובכלל זה, אסור ליטול תרופות בשבת.

5. מי שיש לו מיחושים בעלמא ללא שום חולי - לא התירו לעשות בשבילו שום מלאכה אפי' ע"י גוי, **וכן אסור ליטול תרופות בשבת** אבל מותר ליטול תכשירים שדרך אנשים בריאים ליטול אותם ללא שום חולי.

בסעיף א' ומסעיף י"ט ואילך מבוארים דיני 'מיחוש בעלמא' ודיני עשיית רפואה בשבת, מסעיף ב' עד סעיף ט"ז מבוארים דיני חולה שיש בו סכנה, ובסעיף י"ז מבואר שאר סוגי החולים. (נערך ע"י הרה"ג ר' יעקב טרוויבע שליט"א)

הילולא דצדיקיא

הגה"ק רבי ישראל אפרים פישל סופר אבד"ק נאנאש זי"ע מח"ס אפסי ארץ נלב"ע ט"ו בסלו תרנ"ט

הגה"ק רבי ישראל אפרים פישל סופר אבד"ק נאנאש זי"ע נולד בשנת תקפ"ב לאביו הרבני רבי צבי הירש סופר זצ"ל שהי' חתנו של הגאון רבי נתן שפירא זצ"ל אב"ד טשעשאוויץ וטאקאי, בנעוריו למד על ברכי זקינו הגאון רבי נתן זצ"ל, ואח"כ גלה בתחילה במאדא אצל הגאון רבי יצחק נתן ליפשיץ זצ"ל, ואח"כ למד בישיבת מרן החתם סופר זי"ע אשר הי' נחשב לאחד מגדולי תלמידיו, ולא עבר עליו יום שלא דיבר ושח בשיחות קודש מהנהגות רבו ודרכו בקודש כל פסיעותיו, והי' רגיל על לשונו כתב דער הייליגער רבי, והי' גם אצל פטירתו, וכל פעם שהי' מזכיר את שם רבו בעל החתם סופר זי"ע או אמר איזה מימרא או איזה דבר שמועה מפיו, עמד מכסאו ואמר: מורי החתם סופר זצ"ל וכ"כ באימה יתירה וביראת הכבוד הי' מזכיר את שמו, ונשאר שם זמן אחד אצל הגה"ק בעל כתב סופר זי"ע.

רבינו בעל אפסי ארץ מנאנאש זי"ע הי' גם תלמידו של הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע, שדרכו של הגה"ק הישמח משה הי' להשמיע שיעור בין תפלת מנחה למעריב לחבורת תלמידים חריפים בגמ' תוס' וסוגיות הש"ס, כמו הגה"ק בעל ייטב לב, הגה"ק מליסקא ועוד, וכן הגה"ק מנאנאש כשהי' בחור והי' גר בעיר פאטאק הסמוך לעיר אוהעל, וגם הוא הי' משתתף עצמו בשיעורים עמוקים אלו, וזה הי' נקרא תלמיד היש"מ.

אחיו הגה"ק בעל מעטה נפתלי מקליינוואַרדיין זצ"ל בהקדמתו לספה"ק אפסי ארץ כתב שם. כמה יגיעות יגעו וכמה יסורים סבלו [הורינו] בתלאה ע"ג תלאה בגידול כל בניהם לתורה, עד אשר עלתה בידם להושיבם בין ברכי ת"ח, עודינו באיבינו כבשו רחמנותם לשלוח אותנו ללמוד בישיבות רחוקות לפני גדולי צדיקי הדור, ואחי המחבר הקדוש זי"ע הי' עוד מתלמידי החתם סופר זי"ע ונשלחנו כצפרים נודדים מקנם לחיות חיי צער ואין כסות בקערה, וכמה גדלה צערו של אבינו הרחמן ז"ל כי לא הי' לאל ידו להספיק אף צרכינו המועטים, ואמנו בדמעות שפכה כמים לבה בתפלתה שיצליחו בתורה אפרוחיה אשר שתה את מזבח ה', והיינו נדודים מבית הורינו כמה שנים אשר לא ראינו זה את זה, זולת אותיותינו בכתב, ותום ויושר הורינו עמדה לנו ושבנו בשלום בית אבינו, האחד המיוחד נזיר אחיו המחבר הקדוש זי"ע [רבינו], וכו', והורינו ירננו על משכבותם בנחלת ד' בנים בחיק התורה אמונים יקימו ויאשרום בהם יצדקו ובהם יתהללו ותערב להם מנוחתם בארצות החיים ועטרותיהם בראשיהם וזכות אבות מזלן של בנים וכו' עכ"ל

בעת שלמדו האחים הק' זי"ע בישיבת הגה"ק הכתב סופר זי"ע והיו לומדים תורה מתוך הדחק, ופע"א במוצאי תענית תשעה באב לא הי' להם במה לסעוד רק לחם צר, ופרוטה לא היתה מצויה להם לקנות איזה מאכל ללפת בו הפת, וניסו מזלם ובקשו מאשה שמוכרת מעלאנעם בשוק שתתן להם בהקפה ובעוד ימים מועטים ישלמו להם, אבל לא מחשבתם מחשבתה, וענתה להם, "אז עטץ האבט ניקס עסט ניקס, ויצאו מתעניתם בלחם צר בלבד.

הי' לומד כל הלילה רק לנר קטן של נאפט מכיון שלא הי' לו יותר להאיר לו הלילה, ומכיון שלא האיר בתוך ביתו בחדרו דימו אנשי העיר במחשבתם שהמרא דאתרא אינו לומד בלילה רק ישן, ועי"ז הי' לו רדיפות שונות מאינשי דלא מעלי, ובאמת למד בהתמדה כל הלילה לנר קטן של נאפט.

ואח"כ נשא אשה וקבע דירתו בעיר מולדתו פאטאק, והוסיף אומץ בקדושה וטהרה ופרישות מתוך דוחק ולחץ, ושם נתקרב מאד להגה"ק הייטב לב מסיגוט זי"ע ששימש אז כאב"ד אוהעל הסמוכה. והי' מסתופף הרבה בצל הגה"ק מליסקא בעמ"ח אך פרי תבואה זי"ע לערך כ"ה שנים, והי' דבוק אצלו מאוד, והי' מסתופף הרבה אצל הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, ואצל כ"ק מרן מהר"י מבעלזא זי"ע. והי' מכובד גדול אצל גדולי דורו, **בשנת תרכ"א נתקבל לאב"ד נאנאש יצ"ו** עפ"י עצת הגה"ק מליסקא זי"ע. עבודתו בקודש הי' במסינ"פ בתעניתים וסגופים נוראים, כאשר הבדיל על הכוס במוצאי ש"ק לא אכל עד יום ג' לערב, וכן אח"כ ישב בתענית עד עש"ק, ממש לא פסק פומי' מגירסא, והי' לו ישיבה נאה, והי' ברית אהבה בין הני תלתא רעים אהובים שכנים סמוכים זה לזה, רבינו והגה"ק רבי שמואל קאמאדער זי"ע אבד"ק דאראג, והגה"ק רבי הערצקא זי"ע אבד"ק ראצפערט, בעת פטירתו נתקבצו כתשעים רבנים ובראשם הגה"ק בעל ערוגת הבושם זי"ע והגה"ק בעל דרכי תשובה זי"ע, וההגה"ק בעל

קדושת יו"ט זי"ע, ע"כ.

והי' מגדולי מנהיגי מדינת אונגארין, חיבר ספר אפסי ארץ עה"ת ושו"ת. לשון הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע בהסכמתו לספר אפסי ארץ, לכבוד ידידי הרב הגאון החסיד המפורסם, ירא ושלם, חכם ונבון, כש"ת מו"ה שלום סופר נ"י אב"ד דק"ק ברעזנא והגליל יע"א, מכתב יקרתו הגיענו לנכון, וגם העלים הנדפסים עה"ת מאת כ"ק אביו הגאון הצדיק החסיד האמתי זלל"ה. הנה עיינתי בהקונטרסים דמר אביו זלה"ה, וראיתי דברים יקרים הנאמרים עפ"י הקדמות אמתות מספרי צדיקים וקדושים מדורות שלפנינו, ועפ"י דבריהם מחדש חידושים נעימים ומתוקנים כדבש.

ולא ידעתי מדוע שלח אלי לכתוב אודותם, אם להסכים על הדפסה, וכי איש גבור חיל במלחמתה של תורה, וצדיק כביר כאביו זלה"ה צריך להסכמת חדל אישים כמוני [וכו'], עכ"ז לעשות רצון כת"ה, הנני מודיע לו שעיינתי בהעלים ונהניתי מאוד, ואקוה אשר בעזהשי"ת יתקבלו דבריו הקדושים בין לומדי תורה ויראי ה', וזכות תורתו וצדקתו יעמוד לזרעו, אשר תזכו להרביץ תורה ויראה בישראל.

כותב בנו הגה"ק רבי שלום מברעזנא, מה אומר ומה אדבר, אם לספר גדולת צדקת אאמו"ר המחבר זי"ע הכ"מ אספרה כל הגדולות, אבוא בגבורות לא ידעתו ספורות, ואיך אנכי אשר רוב יגוני הורינו לחומר, ואתמשל כעפר ואפר, אהי' שוקל וסופר, מעלות ומדות צדיק דומה לעופר, ובפרט בדבר שאינו בא במדה, לא גדושה ולא מחוקה, וכאן יפה השתיקה, הלא נודע ומפורסם אשר גדולי צדיקי הדור כולם נתנו כבוד לשמו, והי' ניכר ברשימו ובטוב טעמו, לגדול הדור מתהלך בתומו, דורש טוב לעמו, פורס לרעב לחמו, נודע לכל צדקת פזרונו, כיבד את ה' מהונו ומגרונו, על לימוד תוה"ק וקיום המצות מסר נפשו כחו ואונו, כי רק רצון ה' הי' רצונו, וכו'.

וכותב אחיו זצ"ל בהבקע אור שחרות ימי עלומיו באונו שרת את אלקים בתתו נפשו על התורה ועבודה, וידו בכל בכיילא רבא, בבירורי המדות, וענוה יתירה עקב לסולייתו אור לנתיבתו, וה' הטה אליו חנו וחסדו, גדולי וצדיקי דורות באהבת משרים קרבוהו, והוד והדר עטרוהו, וכיון דנבט נבט, בתורתו ועבודתו לא ייעף ולא ילבט,

וכאשר גדל בשנים משך חכמה מפנינים, צדיק מושל ביראתו, טוב שם משמעו, כשמן הטוב היורד על פי מדותיו, לישרי לב שמחה, במענה פיו לזכות לריחו ושיחתו, והי' שייף ועייל בסתר אהלו לא קוה לאדם טובתו, סמיכת רוח נדבתו, מעמל נפשו ויגיע כפיו ישבע לשום ליום חיקי לישנא דמזוני, לחם עוני אם דל אם רזה, מאהבתו ועבודתו בתורת ה' לא זזה, ורוב שנותיו בתענית וסיגופים ובאור תורה ועבודה האיר כימים לילותיו, והכל בהצנע בחכמה נפלאה, נעלמה מעין כל רואה, ותורתו מכרזת עליו, וקריה נאמנה עלוזה מימי קדם ק"ק נאנאש שמו עיניהם בו, וה' הקימו לראות ביעקב עמו, וישראל במקל נועמו, הוא אדמו"ר אחי חיי רוחי, עטרת לראשי, ואור לנפשי, הרב הגאון הגדול, בוצינא דנהורא, מושל בגבורתו בחדרי תורה, האי בוצינא חסידא קדישא, דחילא ופרישא, עשר ידות לו בנתיבות חכמה הנאמרים בלחישה, נר ישראל ועמוד הימיני לכל דבר שבקדושה, מופת הדור והדרו, פאר הזמן ואורו, כקש"ת מו"ה ישראל אפרים פישל זצוקללה"ה האבדק"ק נאנאש יע"א, שם ישב לכסא שופט צדק ורועה אמונה ומשרים כשמונה ושלושים שנה, וכחצות ליל אור ליום ג' לסדר קום עלה בית אל ט"ו כסלו נטר"ת לפ"ק עלתה נשמתו הטהורה למקור מקומו טהור בשנת השבעים ושבעה לשנותיו, הוא הלילה הזה שמורה לו בשנת תרנ"ג אשר נתן חתימתו על קבלת חתנו הרב המאה"ג וכו' מו"ה בן ציון נ"י למלאות מקומו על כסא כבודו, ויקם ה' והופיע על עצת ישרים, אהובים וברורים, עדת קהלתו כן ייקם ה' דברי הטוב ויחדיו יהי' תמים על ראשם יבלו ימיהם בטוב, ושנותיהם בנעימים, לאורך ימים, עדי תחזינה עינינו הר בית ה' בנוי כמו רמים.

ויהי בנסוע הארון דרופתקי דאורייתא בנשף חשקי שבה נפשו הטהורה לחיק אבי' בארצות החיים, עולמו אשר ראה בחייו, ויחרד כל העם החיל אשר נגע ה' בלבם, ומלכיהם בראשיהם רוב גדולי וצדיקי מדינתינו הי"ו, התאספו לכבוד התורה מאבולא ועד סיכרא, גם שב גם ישיש קהל גדול אשר לימד והאציל עליהם מאור תורתו וצדקתו ואשר חסו בצלו ונושעו בתפלתו הקדושה, ואנחנו נשארנו באנחה מיאנה הנחם נפשינו, אשר מאוד נבהלה בסערת דאגה מקול המון זרם עריצים, ורבים קמים עלינו מבית ומחוץ עד ישקיף ה' וירא וישפוט, ותגלה ותראה ישועת ה' כיום חבוש את שבר עמי וירפא מחץ מכתם, וישוב שבות ישראל על אדמתם, והי' לאור עולם ושלמו ימי אבלם.

והנה ידעתי כי אם אנכי אגיד צדקותיו מה מני יהלוך, הלא רבו מלספור והוא מרומם על כל ברכה ותהלה, וקורא אני בזה אשר המליץ גאון אחד על הגאון ר"א מווילנא ז"ל באומרו, הלא לספר שבחיו תקצר היריעה מהכיל, אף כי לסיים כולהו שבחי דמרן אלפים בת מי יכיל, ומה גם כמוני, איש המוני, אשר לא הגעתי לשבח המעלות, להבין ולהשכיל להגדיל עוצם גדולתו ופרישותו, ואין לי בהם השגה, לכן שתיקתי יפה מדיבורי, ואשים מחסום לפי, רק אספרה כמו אחת, הנה לפי ערך גדולתו בתורה ועבודה ובמעשים טובים, העיר אשר שימש בה בכתר הרבנות ושם נגנז ארון הקודש, באיכותה היא קהלה נאה וחסידה, אכן בכמותה היא עיר מצער וקטנה, ולפי ערך גדולתו הי' ראוי להיות רב בקהלה הגדולה שבגדולות, ובכל זה הי' נדמה בעיניו כי גם למשרת הזאת איננו ראוי, וכמה פעמים שח לי בעצבון רוח ובשברון לבו הטהור, כי מאוד נפשו עליו תאבל, על אשר נגזר עליו ונפל בחלקו להיות רב ומורה, ומגור ופחד הי' תמיד נגד עיניו באשר אינו יכול לצאת ידי שמים וידי הבריות בעניני הרבנות, ולא יאומן כי יסופר כמה בכיות בכה על זה.

ואם גדולי ישראל הי' משכימים לפתחו ודפקו על דלתותיו לתורה ולתעודה, הוא משך ידיו מכל דבר, ולא רצה לקבל עליו אחריות דאחרינא, ומעולם לא רצה ליתן כתב קבלה לשום שו"ב, ולא לסמוך יד שום אדם בהוראה, אכן הי' זה לרוב ענוותנותו בחשבו כי לא הגיע לידי מדה זו, לומר לאחרים קבלו דעתי, ולא החשיב עצמו לכלום לומר כי ראוי לסמוך עליו.

פעם התבטא הגה"ק מצאנז זי"ע

בלשון קדשו: וועו איך זעה אז עס קומען צו מיר דער דאראגער רבי מיטען בערעגסאזער רב [ה"ה בעל קול ארי'] מיטען נאנאשער רב [ה"ה רבינו בעל אפסי ארץ], דענסמאל ווייס איך אז איך בין טאקע א רבי.

הגה"ק בעל אפסי ארץ מנאנאש זצ"ל נסע פעם אחד לטאהש להסתופף בצל הרה"ק רבי משולם פייש מטאהש זצ"ל, הוא הי' גאון עולם וקדוש עליון, תלמיד הגה"ק החתם סופר זי"ע, ובא אז בפעם הראשונה לטאהש, ומעולם לא ראה ולא הכיר את הרה"ק מטאהש, וכאשר שמע הרה"ק מטאהש שהגה"ק מנאנאש הגיע לשם, עבר לאכסנייתו, והסתיר את גדלו ותפארתו, ולא אמר לו שהוא הרבי מטאהש, רק אמר לו שהוא אחד מאנשי העיר, והתיישב אצלו, ואמר לו: הנה אין אני יודע מדוע בא מע"כ לכאן, הא אני מכיר בטוב את הרבי מטאהש, והוא אינו גדול כ"כ כמו ששמע מע"כ, וע"כ הנסיעה הוא על לא דבר, וכן המשיך לדבר אליו נגד הרה"ק מטאהש, והגה"ק מנאנאש זצ"ל כאשר שמע זאת, אמר לו: הן אני שומע מה אתה מדבר, אבל היות שכעת בימי החורף הימים קצרים, ואין ביכולתי עוד לנסוע היום לביתי, ע"כ אשאר כאן על שב"ק, ובליל שב"ק כאשר בא לבית מדרשו של הרה"ק מטאהש, כבר ראה והבחין שזה האיש הי' הרה"ק מטאהש בעצמו, וזה שאמר לו כן הי' מפני ביטול היש, ועוד ענינים נשגבים.

בחורף תרנ"ה בחודש שבט היתה חתונה של נכדתו בת חתנו הרה"צ ר' חיים אלטר זצ"ל עב"ג נכד אחיו הרה"ק בעל מעטה נפתלי זי"ע] והי' עת שלג וכפור, והמחותנים אחרו לבוא עד ערב, וכבר הי' מוכן הכל ללכת לחופה, ורבינו עמד אז בפלפול עם לומדי תורה שישבו אז לפניו, והמחותנים הפצירו בו מאוד שילך להחופה, ולא השגיח עליהם, כך הרתיח בפלפולו כסוד מצולה במצולות ים התלמוד עוקר הרים וטחנן בסברה, כן היתה נפשו קשורה בעבותות העיון והפלפול.

פ"א כאשר עמד על יד מסילת הברזל והמתין שיגיע הבאן פגע שם עם אחד מהרבנים החשובים וכדרכה של תורה התחיל לדבר ולהשתעשע בפטפוטי אורייתא, והי' יום חם גדול מאוד, והשמש הכה על קדקד האנשים, וזיע הי' נוטף ממנו, ומשמשו בקודש הגיש לפניהם כוס עם שכר קר כדי שישתה וישיב נפשו מחמימות הגדולה, אבל מכיון שהי' כ"כ דבוק באמרי אורייתא לא הרגיש כלום שהביאו לפניו דבר שתיה וכן עמד והמשיך בפלפולו עד שכבר נתחמם השכר, ושם עמד על ידו ערל נכרי שהי' מהממונים של המסילת הברזל וראה בעיניו מה שנעשה שם, פתח פיו ואמר, אולי הי' נותן לי הכוס של שכר כבר הייתי יודע מה לעשות בזה, היינו לשתותו ולא להניחו שיתחמם ע"כ, וכאשר אמרו דבריו אח"כ לרבינו אמר על אתר, כתיב בתהלים אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים, שהכוונה שבעת שיבא משיח צדקנו ויהי' גמר התיקון יהי' לבני ישראל כל תענוגי העולם וכל גשמיות ינתן להם, אבל בני ישראל הקדושים לא באלה יהי' חפצם, ורק בתורת ועבודת השי"ת יהגו, וימאסו בכל תענוגי גשמיות שלהם ורק רוחניות יהי' חלקם וחפצם, ולא ישמחו כלל בתענוגי הגשמיות, וכאשר יראו זאת אומות העולם יאמרו בהתפעלות גדולה, ואז יאמרו בגוים, הגדיל ה' לעשות עם אלה, היינו שהקב"ה עשה עם בני ישראל דבר גדול שנתן להם כל תענוגי גשמיות, אבל הם אינם שתים לבם לזה ואינם משתמשים בזה, ויאמרו אז הגוים, הגדיל ה' לעשות עם אלה היינו שמחים, שאולי הי' הקב"ה נותן לנו כל אלו התענוגים כבר היינו שמחים בזה והיינו משתמשים בזה ע"כ, [ועי' בזה בספר תפלה למשה על תהלים מרבו הישמח משה זי"ע].

אירע פ"א בליל שבת קודש כשישבו רבים אצל שולחן של הגה"ק בעל אפסי ארץ זי"ע, ובתוכם הי' גם נכדו הרב הגאון רבי יוסף צבי האלפערט זצ"ל אבד"ק שאמקוט יצ"ו בהיותו נער קטן, שאכל לשובע נפשו סעודת שב"ק, לפתע קם הגה"ק מנאנאש זי"ע מכסאו, ובלבת אש התחיל להוכיח את נכדו הנער מדוע יאכל כל כך לשובע, שלא כדרך תלמידי חכמים, ושוכח מאחז"ל סעודה שהנאתך הימנה משוך ידך הימנה, אשר אמרו זאת אפילו בסעודת שבת קודש כמובא בספה"ק, ותוך כדי דיבור רמז הגה"ק מנאנאש זי"ע שיקחו הצלחת מלפני הנער לבל יאכל עוד, ויהי כשהחזירו הצלחת למטבח, והוריקו את הנותר ממנה, מצאו מחט בתבשיל הנשאר, ויהי לנס ולפלא אשר הרגיש זאת מרן הגה"ק מנאנאש זי"ע וצוה שיקחו הצלחת מלפני נכדו הקטן לבל יהא בסכנה.

שני שבועות טרם עלתה נשמתו הטהורה השמימה, ישב בראש אסיפת הרבנים ע"י הגה"ק רבי חנני' יום טוב ליפא זצ"ל בעל קדושת יו"ט האבד"ק סיגעט במיהאלפאלווא עלה ונתעלה, ונשא מדברותיו ראשונה, דברים חוצבים להבות אש דת, יוצאים מלב טהור וללב כל שומעם מצאו מסילות.

הגה"ק בעל אפסי ארץ מנאנאש זי"ע הי' נוהג בכל שנה לקדש הלבנה במוצאי יום הכיפורים, ובשנה אחת גמר אומר לקדש הלבנה תיכף כשעברו ז' ימים ממולד הלבנה, וכמה אנשים לא רצו לקדש אז, רק המתינו עד מוצאי יום הכיפורים, אולם לא הי' באפשרותם לקדש הלבנה עוד בחודש ההוא, שהיו השמים נתקדרו כל הזמן בעבים, והגה"ק מנאנאש קידש הלבנה מקודם יוה"כ הי' מקיים המצוה גם אז, ומאז והלאה קידשו בעיר נאנאש הלבנה קודם יוה"כ.

אמר הגה"ק הייטב לב זי"ע לחתנו הגה"צ מסאבראנץ זצ"ל בעת ששאל אותו אם להשתדך עם בתו של רבינו, וזל"ק, תאמין לי כי בכל רבני המדינה בימינו אלה, אינני רואה איש גדול המעלה, כמו הרב מנאנאש מלא תורה וחכמה ויראתו קודמת לחכמתו וגדולתו, ואם בזרעו להדבק תזכה, אם כי ראשיתך מצער אחריתך ישגה, וכאשר תהי' שתול בחצרותיו תפריח, ה' כל דרכיך יצליח, ואור שמש הצלחתך יזריח ע"כ.

הרה"ק הקדוי"ט מסיגעט זי"ע אמר על הספה"ק אפסי ארץ, "כי טוב צפון בו, ומי שיבקש ימצא בו מטמונים חדשים וגם ישנים, כדמות הספר הקדוש תולדות יעקב יוסף החסיד שבכהנים מחסידים הראשונים".

ידוע דרכו בקודש של בן הגה"ק מנאנאש זי"ע שהרבה להתענות הרבה מאוד, ופעם כאשר דיברו מרבינו בבית כ"ק מרן רבי יהושע מבעלזא זי"ע התבטא עליו ואמר: דער פאסטער, והי' מאד חביב עליו.

בנוסף למערכה שערך כ"ק מרן מהר"י מבעלזא זי"ע בעצמו נגד אלו המתחדשים שפרשו מהקהילה האורתודוקסית גם עודד את רבני

הונגריה שיצאו גם הם נגד הפורשים, וניצל כל הזדמנות בעת שבאו להסתופף בצלו לחזקם ולאמצם במאבקם ולהורות להם טכסיסי מלחמה.

ביום ג' לסדר "תכונן עיר" שנת תרמ"ח, כתב הגאון רבי ישראל אפרים פישל שרייבער זצ"ל אבד"ק נאנאש מכתב לקהילת סיגעט אודות הספר "אוהב משפט", אשר בו מכריע הגאון רבי שרגא פייבל שרייער זצ"ל אבד"ק בראדשין שבגאליציה בעמח"ס "גידולי הקדש" לטובת "קהל הספרדים", שפרשו מהקהילה ובתוך דבריו מביא דברים ששמע בבעלזא מפי כ"ק מרן זי"ע בענין:

... האמת אגיד" כי הקונטרס א"מ (=אוהב משפט) בא לידי זה מזמן, אולם לא עיינתי בו רק מעט, ובראותי בו תיכף עלו בידי סתירות לכמה דברים, אשר כעת מצאתים בספר ה"עין משפט", שהוציאוהו מהקהילה האורתודוקסית הגאון רבי שלמה לייב טאבאק זצ"ל דומו"ץ סיגוט בעל "ערך שי". אולם אין רצוני להאריך בפלפולים, לאשר כי בשבת קודש פרשת אמור זכיתי לקבל הד"ג (= הדרת גאונו) הצדיק אור עולם בבעלזא שליט"א, ועסקתי עמו פנים אל פנים הרבה בענין סיגוט ומעמדו, והוא אמר לי: כי נשמע אליו כי רבני אונגארן יכתבו דעתם. אכן בלי שום פלפול, רק נכתוב דעתינו, כי אנחנו נדע ורואים איך לעינינו עשקו עמלינו ומהרסים כלל ישראל ודת תורתינו הקדושה ולומדי' אשר אי אפשר להעריך ולהמשיל ולהבין לאנשי חכמי לב חוץ למדינתנו".

ואכן בסוף המכתב כותב בהכרעה נמרצת: ... אחת אני אומר, אשמרה דרכי לבל אבוא בפלפולים, כי על ידי זה ירבה התבערה כי אין קץ ויקוץ האוזן מלשמוע, הנני זעירא דמן חבריא נמנה עם אנשי השם אשר יאמרו כי שחיטת השו"ב הוראת המורה בק"ק סיגוט לקהל הספרדיים הרי זה איסור כנבלה וטריפות כאשר פסקו להם הגאונים האמתיים היראים בבר לבבו.

זמן מה אחר פרסום מכתבו הגלוי של הגאון רבי אפרים פישל אב"ד נאנאש, ביקר בנו הגאון רבי שלום שרייבער (סופר) זצ"ל אבד"ק ברעזנא אצל כ"ק מרן זי"ע בבעלזא, וגם אתו הרבה כ"ק מרן זי"ע לשוחח בענין המחלוקת בסיגעט, וחזר לפניו שוב על הדברים שאמר לאביו הרב מנאנאש, כי חוב קדוש מוטל על הרבנים לפרסם דעתם ברבים, בלי פלפולים וסברות, שהם מתנגדים להקמת וקיום קהילה נפרדת בסיגעט. בתוך מהלך השיחה הראה רבי שלום את המכתב שפרסם אביו, ונהנה כ"ק מרן מאוד, והנה רשימותיו שהעלה משיחתו עם כ"ק מרן זי"ע:

"...ולהרבות בפלפולים לערוך מערכה מול מערכה אך למותר, כי כבר יש די בקונטרס "עין משפט"... ובפרט כי כן הועד הועדתי מאת כבוד אדומו"ר הגה"ק מבעלזא שליט"א, אשר זה איזה ימים שזכיתי להיות אצלו ולחזות בנועם קדשו. ומיד בבואי לפניו, ראשית דבריו היה מענינים אלה, וכמעט לא יכולתי לסבול גודל צערו ושברון לבו הטהור של כ"קאדמו"ר שליט"א מענינים אלה.

ובתוך הדברים הראיתי לו גם העתקת מכתב אאמו"ר הגאון הצדיק דקהילת נאנאש שליט"א, אשר כתב בענין זה, ושמח מאוד מאוד,

ואמר לי בפה מלא, כי עצתו ודעתו הוא: כי הוא חוב גדול וקדוש על כל רב במדינתינו, אשר לבבו נאמן עוד לה' ותורתו, ולבו לא הלך עוד להתערב עם שונאים, ולא כרע עוד לבעלי העשתרות, לבל ישב מנגד ויקטין עצמו, רק יגבר חיל ויהיה לאיש, ויחוה דעתו קבל עם, על פני תבל ישמיע קול צעקתו - לא בפלפולים וסברות, רק בקול עוז להגיד האמת, כי לא נחת מהם ומהמונם בעלי הקונטרסים והתשובות - ואנחנו לא נסוג אחור מדעתנו, ולא נשוב מלהתאחד יחד תחת צל גדולי וצדיקי הדור ורבני מדינתנו הנאמנים, וכמאז כן עתה וגם הלאה הם כלילת יופי מדינתנו ומשוש דורנו, ולאורם נסע ונלך יחד בחברת אהובים בנערינו ובזקנינו וטפנו לאורך ימים טובים, עד יבא לנו המורה לצדקה. ושהדברים יבאו בדפוס, חרותים על לוח וגיליון למען יהיה למשמרת לדור דורים. כן הגיד לי כ"ק מרן שליט"א".

רבינו הי' מרבה מאוד בתעניתים וסיגופים, עד שנחלש מזה מאוד, ולא רצה לשמוע לאלו שבקשו ממנו שיפסיק מלהתענות, ופע"א בא אליו ציוי מהרה"ק בעל קדושת יו"ט זי"ע שיפסיק מלהתענות ואז פסק מלהתענות, באמרו מצוה לשמוע דברי חכמים.

פע"א הי' הרה"ק בעל קדושת יו"ט בעיר נאנאש על שב"ק, ורבינו בא לעריכת שולחנו הטהור, וכיבד את רבינו לזמר זמר לקל אשר שבת, ורבינו זימר זאת ברגש קודש והתלהבות גדולה, ואחר שבת כאשר נסע משם הקדיו"ט אמר, הי' כדאי לבא לנאנאש על שב"ק רק בכדי לשמוע את הרב מנאנאש מזמר זמר לקל אשר שבת.

וחיבה יתירה נודעת לו מרבו הקדוש, ודרכו של הגה"ק מליסקא הי' שבכל פעם שבא אליו אחד מאנ"ש, ביקש ממנו שיקבל עליו דבר מה להתמיד יותר עי"ז בתורה ועבודת השי"ת, אבל כשבא אליו רבינו לא הי' לו דבר לבקש מאחר שכבר הי' נשלם בתורה ועבודת השי"ת במדה גדושה, וע"כ ביקש ממנו רבו הק', שלא יאכל מצות בפסח בלתי השני כזיתים בליל הסדר, כמו שנהג עצמו רבו הקדוש בעל ישמח משה זי"ע, ובאמת בזה הדרך אחז כל צדיק דרכו ונענה לבקשת רבו הק' ולא אכל מאז מצות בפסח בלתי השני כזיתים.

אמר הגה"ק אב"ד נאניש בעל אפסי ארץ ז"ל: העולם חושבים שספר נועם אלימלך קל ללמוד ולהבין בו, באמת נועם אלימלך הוא כמו תהלים, כל אחד משיג בו לפום דרגתו.

הרב החסיד רבי מאיר אייכלער ז"ל הי' תלמידו של הגה"ק מנאנאש זי"ע, ופ"א כאשר הי' בסכנה לעמוד לצבא, בא אצל רבו הקדוש והזכיר עצמו להפקד בדבר ישועה, וצוה לו רבו שיסע לאר"י, ואמר לו ר' מאיר שהוא מסכים ליסע, אולם היות שהטערקין השליטו אז על אר"י, וצריך להיות לו איזה ניירות ופאספארטן שיניחו אותו ליכנס לאר"י, וקשה לו מאוד להשיג ניירות הנצרכים, ואם יסע כך ולא יהי' לו מה להראות להם, ישלחו אותו בחזרה, ואמר לו הגה"ק מנאנאש זי"ע שלא יפחד מזה "זיי וועלין שטים ווערן", וכן עשה שנסע לאר"י, וכאשר הגיע לא"י, פתאום נפסק מהשוטרים הממונים כח הדיבור, והראו לו באצבע נו נו, היינו שילך הלאה, וכן נכנס והגיע לאר"י בכח ברכתו הקדושה של רבו הגה"ק

מנאנאש זי"ע.

כשהתחיל נכדו של רבינו הרב הגאון רבי יוסף צבי האלפערט זצ"ל אבד"ק שאמקוט יצ"ו להניח תפלין בפניא דמעלי שתא תרנ"ט, אחרי שזקנו בעל אפסי ארץ קנה בעדו התפילין מהסופר החסיד ר' חיים סופר ז"ל ממונקאטש, (כדרכו בקודש לרכוש התפלין מכספו עבור כל אחד מצאצאיו), ויומיים לפני ראש השנה, אחרי הסליחות, במעמד קהל חסידים, שבאו להסתופף בצלו ביום הדין, עמד לחנכו בהנחת תפילין בפעם הראשונה, ונטל בידו הבית של התפילין, ופתח בדברי כבושין, לעורר את נכדו היניק וחכים על קדושת האי טוטפתא, וקדושת התפלה, ואמר לו בלשון זו: "דע בני, שהבתים לא נעשו רק בתורת שומר לתפילין, כי אם להיות בית קיבול, שצריך כל יראי ד' למזוג בהם ולמלא אותם דמעות עיניו בקודש, ויבקש מאדון הכל קודם התפלה, שיחוננו לשפוך שיחה לפניו ית"ש בכוונה נכונה ורצויה", והיו דמעות קדשו זולגות על הבתים בהתלהבות עילאה, ודבריו פולחין כליות ולב כל השומעים, שהתעוררו ללהב בעבודת ה' זו תפלה.

נכדו הנ"ל הכין לעצמו דרוש ארוך ונפלא בסוגיא אחת, מאשר חידש בעצמו, וקיבל הסכמת זקנו הקדוש זי"ע לדרוש ביו"ט אחרון של חג במקהלות עם רב, אשר באו לקבל פני רבם בשמיני עצרת ושמח"ת, והתאספו בסוכה הגדולה בבית הרב, ופתח דרשתו בחידושי אגדה, שקיבל מפי זקנו בפרק מ"ג מתהלים כי שמרתי דרכי ה' ולא רשעתי מאלקי, והיתה זאת סיבה מן השמים שנתקל בלשונו ואמר בזה"ל: זכיתי לשמוע מפי זקני "זכרונו לברכה" (כמו שאומרים על מי שכבר שבק חיים), ונרעדו כל השומעים מאד, וגם פני רבינו נשתנו בין רגע והחוויר כשלג, ובאותו רגע ממש התמוטטו ונשברו כלונסאות אחרים שהעמידו עליהם גג הסוכה, ונפל מקצתו, עד אשר הבינו כולם כי זה אות מבשר לא טוב רח"ל, ואכן כעבור כב' חדשים בליל ט"ו כסלו עלתה נשמת זקינו - רבינו בסערה השמימה.

בערב יום הקדוש שנת תרנ"ח לפ"ק קודם כניסת היום בא איש אחד לרבינו הגה"ק מנאנאש זי"ע לומר לו שנולד לו בן זכר, וצוה עליו רבינו שיקרא שם בנו הנולד לו "נפתלי הירצקא". ואח"כ הוסיף לצוות להאיש שאשתו היולדת תתענה ביום הקדוש כרגיל, והאשה היולדת כן עשתה והתענה, (והי' הדבר לפלא שהא עפ"י הלכה פטורה מלהתענות, אעפ"כ מאחר שהמרא דאתרא כן ציוה כן עשתה), ואח"כ אמרה שמעולם לא עלתה לה התענית בניקל כ"כ כמו התענית ביוה"כ של שנה זו.

ויש להעיר שהרה"ק רבי הרצקלע מראצפערט זי"ע נסתלק בערב יום הקדוש בעת סעודת המפסקת, שישב על כסא קדשו ויצאה נשמתו. וא"כ הי' זה סמוך מאוד לכניסת היום, שלא הי' שהות להגיע הידיעה לעיר נאנאש מפטירת הרה"ק מראצפערט עוד ביום הזה, ואעפ"כ כבר ידע מזה רבינו הגה"ק מנאנאש זי"ע ברוח קדשו, וצוה ליתן לבן הנולד שם נפתלי הירצקא אחר הרה"ק רבי הירצקא מראצפערט זי"ע.

פעם אחת כשנסע רבינו מעיר נאנאש לעיר צאנז להסתופף בצל הקודש של מרן הרה"ק בעל דברי חיים זי"ע ונסע עם בעל עגלה שהי' איש תם וישר עד המסילת הברזל לנסוע משם לצאנז, וכאשר הגיע הבעל עגלה למסילת הברזל אמר לרבינו, הלא הרבי צריך ממון הרבה על נסיעה רחוקה זו, וכדי לשהות בעיר צאנז על זמן ארוך, ע"כ ישלם לי הרבי שכרי כשיבוא לשלום לביתו בעיר נאנאש, וענה לו רבינו, הלא יש לפני לאו דלא תלין, והאיך אוותר על מצוה זאת, ושילם לו רבינו שכרו משלם, אבל האמת הי' שאכן הי' לרבינו ממון בצמצום, וע"כ לאחר ששילם להבע"ג שכרו, ביקש ממנו טובה שילוה לו המעות עד שיחזור בשלום לעיר נאנאש ואז ישלם לו ההלוואה.

פעם בא איש אחד לפני רבינו הגה"ק מנאנאש זי"ע והזכיר לפניו שצריך להתייצב לצבא ואין רואה שום דרך להנצל משם, ואמר לו רבינו הא יש עצה להנצל מהם, באם נותנים שוחד להממונה, אמר לו האיש שאין ברצון הממונים לקבל שוחד ממנו, אמר לו רבינו: א"כ הוא שהם אינם רוצים לקבל ממך מעות, אז מוכרח אני לקבל ממך מעות, וצוה לו רבינו שיתן לו סכום מסוים ויתפלל עליו שינצל מהצבא, והוסיף רבינו לומר לו, שבעת אשר יתייצב לפניהם, אז יבא מקודם לומר לו שעכשיו הוא הולך להתייצב אצלם, וכן עשה האיש שקודם שהלך אצלם בא להזכיר לרבינו שכעת הוא הולך אליהם, וברכו רבינו בהצלחה, ומחלון ביתו של רבינו הי' יכולים להביט עד הבנין שהעמידו עצמן לצבא, ורבינו העמיד עצמו אצל החלון הזה, ועמד שם כל הזמן שהאיש הלך לשם, ובכה בדמעות שליש, וזמן קצר אח"כ חזר האיש ברוב שמחה, שנשתחרר לגמרי מעבודת הצבא, וסיפר את אשר עבר עליו: שתומ"י כאשר נכנס אצלם, צעק הרופא והממונים שריח רע מאד נודף ממנו, וע"כ ילך מיד לדרכו, ויעזוב את המקום הזה, וע"כ נתנו לו תומ"י כתב שיחרור ויצא משם בשלום.

הרחיק עצמו בכל עוז לפסוק שום שאלה אשר לא נחוצה, כ"א הנצרך כל יום ויום בהנהגת איסור והיתר באימה וביראה, ואשר דפקו על שערי תשובתו, בקושי גדול וביישוב הדעת ומתינות רב, וברוב פחד ויראה הוראה החליט דעתו לומר לפסוק הלכה למעשה, ובכל פעם אשר נתוודע לו כי העולם מחזיקים אותו לאיש רם ונשא הי' נעצב על הדבר ולבבו הטהור נשבר בקרבו, ומרגלא בפומי' לומר אוי לו למי שהעולם מטעין בו, וכל כך הי' שפל ונבזה בעיניו עד כי מגודל ענותנותו לא הי' מכיר ערכו אחת מני אלף שהי' בו.

פעם אחד בהיות אחד מנכדי רבינו בעל אפסי ארץ זצ"ל אצל כ"ק מרן רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע, ציוה הרה"ק מבעלזא להביא לו כסא ולשבת עליו, לפי שזקנו היה הגה"ק מנאנאש תלמידו של מרן החתם סופר זי"ע.

מתוך הקדמת בנו הגאון מברעזנא לספר "אפסי ארץ" ידוע מפי ספרים וסופרים כי ממעלת המלאך הוא שאין לו שום רצון עצמו, רק רצון אלקי, כמו שנאמר עליהם (תהלים ק"ג כ"א) משרתיו עושי רצונו, לכן אם הרב דומה למלאך ד' צבקות, שאין לו רצון עצמו, רק רצון אלקי, אז בלי ספק ימשיך הרצון אחריו את השכל, שכל ישר ונאמן אשר יתאים עם נחלת האמונה וקדושת היראה, מפי איש כזה נבקש תורה, יען דברו יכו שורש למטה ויעשו פרי למעלה, ככל החזיון הזה נוכל להגיד על כ"ק אאמו"ר המחבר זי"ע הכ"מ אשר הי' דומה למלאך ד' צבקות, אשר היה בישראל למופת ולאות, ובכל

ענינו ברעיון בדיבור ובפעולה הי' סר למשמעת רצון ד' המסתתר בקרב לבו ואשר הי' כלי יוצר לפעולת חייו.

וכותב חתנו הגאון מסאבראנץ, יודעים אנחנו כולנו, אשר בהיותו בחיים אתנו, לא לקח מחמודי עוה"ז מאומה לעצמו, ולא הי' על עפר משלו, ואם כי העניקוהו הרבה, ברוח נדיבה ובמדה רבה, כולו פיזר נתן לאביונים, והי' משען לחם להרבה עניים אלמנות ויתומים, ובפרט לעניי ארץ הקדושה פיזר כסף במדה גדושה, והי' חבר שמה לכל דבר שבקדושה, וכל כולל וחברה אשר שמה נמצאים, ויחידים הרבה אשר בין מבקשי צדק הי' באים, לכולם הי' עוזר וסומך, ובכל כחו ואונו במתת יד רחבה אותם תמך, והוא לעצמו חי כל ימיו חיי צער, אשר לא יסופר ולא ישוער, כתב ולשון ועט סופר ילאו לתאר, מרבית צדקתו והילוכו בקודש לפאר, ואך תורתו ועבודתו ותפלתו, הי' כל חייו בעוה"ז והנאתו, ועניים ממש הי' תמיד בני ביתו.

ועוד סיפר בנו הגאון מברעזנא זצ"ל, כל מה שעבר עליו צער ויסורין ותלאות נטה שכמו לסבול באהבה ובנמוכת רוח, ועל כל טיפה וטיפה של גשמי נדבה וחסד שהורידו לו מן השמים הי' מודה ומשבח מקירות לב עמוק, ועוד אזכור כי על חג הסוכות שנת תרמ"א באתי לביתו לבקרו אני ובני ביתי יחי', כאשר הבאתי אז לפניו פעם ראשונה את בני בכורי חמדת נפשי האברך החרוץ המושלם מו"ה צבי הירש נ"י אשר הי' אז ילד קטן, ובערב סוכות ראיתי שנכנם להסוכה לסדר הנוי סוכה, ועמד שם לבדו, והצצתי מחרכי הדלת וראיתי שהלך אנה ואנה, ובקול בכי' ועינים זולגות דמעה שפך שיחו לפני ד' בהלל ובהודאה בדביקות נפלא ובהכנעה רבה על כי זכהו ד' לראות זרע מבנו, ובערך שעה שלימה דיבר בשפת יהודית המדוברת אנא ד' גדלו חסדיך עלי עצמו מספר, הרבה אני חייב לך יוצרי ובוראי, מתי אוכל לשלם לך אחת מאלפי אלפים ורבבי רבבות הטובות שאתה עושה עמדי.

ואם לדבר בשבח המחברת, מור ולבונה מוקטרת, לא ארחיב בנפשי, עטלף אשר לא ראה מאורות מימיו, איך יעיד על אור השמש בצהרים, כי מתוק היא לעינים, ובפרט כי הדברים מעידים על עצמם כי הם דברי אלקים חיים, כולם אהובים כולם ברורים, רעיונות גבוהים ואדירים, מאירים כספירים, נוסדים על ידיעה עיקרית בתלמוד וכל ספרי הלכה ואגדה, חכמת הקבלה, ויתר חכמת תלמידי הבעש"ט אנשי השם והמעלה, והכל בעיון רם ונעלה, אקוה כי איש תבונות ידלה מים עמוקים עצה נסתרה בעומק מחשבותיו נגלו לפניו מצפוני סודותיו, ומי שיהגה בהם בשקידה ובהגיון, ויחפוץ לבוא עד חקר הרעיון, מאפסי ארץ יוסיף להוציא פרי ברכה ברבי' והמשכה, ויען ויאמר אשרי שלו ככה, ומבור מימי' ישקו העדרים עדר צאן קדשים, הגבורים והחלשים, גדיים ותיישים, כולם בנאות דשא ירבצו, במרעה טוב ירעו, מזמרת הארץ יקחו איש בתרו מטובו יתענגו וישבעו.

פע"א כאשר ישב רבינו במסיבת מצוה ביחד עם הרה"ק בעל דרכי תשובה ממונקאטש זי"ע דיברו ביניהם הני קדושים, מה עדיף טפי, אם לחיות כמה שנים שקצבו לו מן השמים ואפילו יהי' חולה איזה שנים ולא יוכל לעבוד את השי"ת כראוי וכיאות בדעת צלולה, או לא, אם רק לחיות עד שיהיו בריא וחזק בעבודת השי"ת בדעה צלולה, ואם נגזר עליו שיהי' חולה יסתלק תומ"י, ואמר רבינו שדעתו נוטה שיחיו רק עד שיוכל לעבוד את ה' בדעת צלולה עד רגע אחרון ואם לאו למה לי חיים, וכן הסכים לזה הרה"ק ממונקאטש, ולפלא לציין ששניהם נסתלקו בעת שהיו בדעת צלולה עד רגע אחרון.

ביום י"ד כסליו תרנ"ט קידש עצמו וטיהר עצמו כדרכו בקודש בטבילות, ובציבור שפך לבו בתפילות היום, ובשמחה של מצוה הי' סנדק בברית מילה, וישב במסיבת ת"ח ואוהבים לבוש בבגדי שבת, ועוד הי' בביהכנ"ס בעת תפלת מנחה וערבית, ופרס לכל אחד בשלומו בסבר פנים יפות וצורה מצהלת, ובו ביום אמר, שיותר טוב ליתן להנפטר הטלית של חול מהטלית של שבת, מכיון שבטלית של חול מתפללין יותר תפלות, והשומעים אחזם רעדה על מה דבריו מכוונים. ועוד קרוב לחצות הלילה עסק בגפ"ת וחריפות, עם נכדו הרה"ג ר' שמואל יעקב ראטה זצ"ל בעמח"ס דברי שיר, והי' אחרית לימודו בספר שער המלך על הרמב"ם, ונתקשה לו איזה דבר בדבריו, וציוה לנכדו הנ"ל שילך לישן והוא יעיין יותר בדבריו הק', ומשם נפתחו לו שערי השמים, לילך לאור באור החיים, ועלתה נשמתו הטהורה השמימה, כאחד משרפי קודש אחרי קרותו ק"ש שעל המטה בקדושה וטהרה. **נפטר בשנת תרנ"ט לפ"ק**, ומנו"כ בעיר נאנאש.

ולילה הזה היתה שמורה לו מו' שנים מקודם אשר אז חתם על כתב הרבנות לחתנו שישב על כסא קדשו.

השמועה הנוראה לא טובה עשתה לה כנפים אשר נלקח ארון אלקים וכבה נר ישראל, וכל בית ישראל בכו את השריפה אשר שרף ה', ומכל עבר ופינה יראי ישראל לעיר נאנאש נהרו, ובראשם גאוני וצדיקי ישראל ביאתם מיהרו, ויספדו אותו ברמה, וצוה שלא יחרטו על ציונו שום דברי שבח, לא גאון ולא צדיק.

בעיר נאנאש יצ"ו הי' הבית החיים שייך לערל אחד מדיירי העיר, ובני הקהלה שילמו לו שכר לכל שנה ושנה (רענט), והגה"ק מנאנאש זי"ע היה רצונו עז שיקנו ממנו הבית החיים בכסף מלא, עפ"י הידוע שיהיו נקברים באחוזת עצמו, ולא אשר שייך לאיש אחר ומשלמין רק דמי משכורת, אולם כל השנים אשר רבינו מנאנאש שימש ברבנות בעיר נאנאש לא עלתה בידם של הראשי הקהלה לקנות הבית החיים מן הגוי, מכיון שהערל לא רצה למכרו בשום אופן, אולם למרבית הפלא הי', שבתוך ימי השלושים לבכי אבל רבינו מנאנאש, הסכים הערל למכרו לבני הקהלה בכסף מלא, וראו אז בחוש שגדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן, ומה שהי' רצונו עז כל השנים, ודבר שנצטער בו אותו צדיק, ולא עלה בידו הק', פעל ועשה משמי מעל.

מובא בערוגת הבושם פ' תצוה אחינו בני ישראל לן יאות למעבד הספידא שהשי"ת קרע בבית ישראל קריעות שאינם מתאחין לעולם, הנה זה לא כביר נעדר אחד מגדולי הדור הגה"צ אבדק"ק נאנאש, שהי' מופלג בתורה ובחסידות משיירי כנסת הגדולה, מגדולי תלמידיו של גאוני הדור שלפנינו, וכבר הספדיתו בפניו, ואחרון הכביד מרנא ורבנא הגאון עמוד העולם הרב הצדיק מרן מו"ה יחזקאל שרגא זצ"ל האב"ד ק"ק שינאווע יע"א וכו'

מובא בשו"ת "חלקת השדה" באנאהד, עוד נעורר הספד וקינה על הרב הגאון הצדיק המפורסם מו' ישראל אפרים פישל ז"ל האבד"ק נאנאש אשר הי' תמיד נחבא אל הכלים, וכל מעשיו היו בהסתר, רק לעת זקנתו נתפרסם בכל העולם, וראו כי הוא פועל ישועות בצדקתו העצומה, וזה הי' חיזוק גדול נגד הפושעים וכופרים בתוה"ק, ואל יתפתה האדם בדעת קלה לומר כי היו כבר זקנים באים בימים, ואין אנו בוכים עליהם, כי המה השיגו התכלית האמיתי במיתתם, אמנם עלינו יש לבכות ולדאוג, וז"ש זקנים משעו שבתו וכו' שבת משוש לבנו נהפך לאבל מחולינו נפלה עטרת ראשינו, ואין שום חילוק לנו אם היו זקנים או עוד צעירים לימים [וכו'].

הקב"ה ברא העולם הזה היא פאבריק גדולה, וכאן היא העולם המעשה, והצדיקים הם הכלים אשר על פיהם יתנהג העולם, והצדיקים היותר גדולים הם החומות, והנה כאשר הקב"ה רואה כי הפועלים מרפים ידי העם מלעסוק במלאכת הקודש, ורוצה הקב"ה להראות כי ח"ו ישבית העולם, אם לא יעסקו באמונה במלאכת הקודש, מתחיל לפנות הכלים, דהיינו הצדיקים אשר על פיהם מתנהג העולם,

וכן ראינו כי לקח הקב"ה את הרב הצדיק מנאנאש, אולם לאשר הקב"ה ראה כי עוד לא שמו אל לב לעשות תשובה וליקח מוסר, ע"ז התחיל להרוס החומה , הוא הרב הקדוש משינאווא אשר היה לנו לחומה ולמחסה [וכו'].

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מקורות:

"מבאר הצדיקים", "הארי שבחבורה"

ברכת מזל טוב
לבנינו היקר
הרה"ח ר' **שמחה בונם רובינשטיין** שליט"א
לרגל הכנס בנו-נכדינו היקר
היניק והחכים כמר **ישראל חיים** ני"ו
לעול תורה ומצוות
יה"ר שיעלה מעלה מעלה על במתי התורה והיראה
ויגדל לאילנא רברבא
ותרוו ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה
מתור בריות גופא ונהורא מעליא לאוישט"א
המברכים באה"ר
ההורים משפחת רובינשטיין

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת אסתר פריד ע"ה בת הרה"ח ר' מאיר אהרן ז"ל
אשת שיבדלחט"א הרב החסיד ר' מנחם יהודה שליט"א
נפטרה י"ב כסלו תשפ"א הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו

לעילוי נשמת הרב החסיד המפו' ר' אלתר שמואל פארגעס ז"ל בן הרה"ח ר' לוי ז"ל נלב"ע י"ג כסלו תשס"ז
הונצח ע"י בניו החשובים הרה"ח ר' ישראל יהושע שליט"א והרה"ח ר' אשר משה שליט"א

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת רחל סיגל ע"ה
בת הרה"ח ר' אהרן יהודה ז"ל נפטרה י"א כסלו תשס"ח
הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו

לעילוי נשמת הרה"ח ר' אברהם חיים רוזניץ ז"ל
בן הגה"צ ר' אליעזר יעקב זצ"ל דומ"ץ זענטא
נלב"ע ט' כסלו תשס"ו הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' יעקב רוזניץ שליט"א

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת דבורה סג"ל ע"ה
בת הרב החסיד ר' ישראל פריעדמאן ז"ל
נפטרה י"ד כסלו תשע"ג הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת פסיה שטרן ע"ה
בת הרה"ח ר' יהודה לייב ראובן ז"ל נפטרה י"ג כסלו תשס"ד
הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו

לכ' יומא דהילולא של הרה"ק רבי ישראל ממוד'זיץ זי"ע בעל "דברי ישראל" בן הרה"ק רבי שמואל אליהו מזאוולין זי"ע נלב"ע י"ג כסלו תרפ"א
ולבנו הרה"ק רבי שאול ידידי' אלעזר זי"ע בעל ישא ברכה" נלב"ע ט"ז כסלו תש"ח
הונצח ע"י נכדם הרה"ג ר' שאול ידידי' טאוב שליט"א

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' **דוד יוסף אונגר** ז"ל
בן הרה"ח ר' **אברהם יהודה** ז"ל
ולע"נ זוגתו האשה החשובה
מרת **רבקה** ע"ה
בת הרה"ח ר' **יוסף** ז"ל
תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' **ישראל חיים** ז"ל
בן הרה"ח ר' **דוד רובינשטיין** ז"ל
ולע"נ זוגתו האשה החשובה
מרת **צפורה מרים** ע"ה
בת הרה"ח ר' **מנחם הלל** ז"ל
תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' **צבי אליהו**
שטראוס ז"ל
בן הרה"ח ר' **ליפא יו"ט** ז"ל
נלב"ע י"ח טבת תשע"ד
תנצב"ה

לעילוי נשמת
האשה החשובה
מרת **גיטל עלקא** ע"ה
בת הרה"ח ר' **יוסף** ז"ל
נפטרה ב' אייר תשע"ח
תנצב"ה
הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ג
ר' **יצחק דוד פריעדמאן** ז"ל
בן הרה"ח ר' **חיים יחזקאל** ז"ל
וזוגתו האשה החשובה
מרת **רחל** ע"ה
בת הרה"ח ר' **שלמה** ז"ל

לעילוי נשמת
הרב החסיד המפו' ר' **מנחם שמואל חיים** ז"ל
בן הרה"ח ר' **אפרים** ז"ל
חו"ג האשה החשובה מרת **יוטל פריעדמאן** ע"ה
בת הרה"ח ר' **משה יוסף** ז"ל
הונצחו ע"י המשפחה החשובה שיחיו

לעילוי נשמת
הרב החסיד המפו' ר' **יצחק וויים** ז"ל
בן הרה"ח ר' **משה** ז"ל
נלב"ע ל' מרחשון תשפ"ג
הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו

לעילוי נשמת
העסקן המפו' הרב החסיד
ר' **יואל בן ציון פרקש** ז"ל
בן הרב החסיד ר' **צבי** ז"ל
נלב"ע ט' אדר תשפ"פ
הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו
תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרב החסיד המפו' **פרץ שטראסבורג** ז"ל
בן הרה"ח ר' **יחזקאל** ז"ל
וזוגתו האשה החשובה מרת **יהודית** ע"ה
בת החבר ר' **יוסף** ז"ל
הונצח ע"י בנו הנדיב הנכבד
הרה"ח ר' **יוסף שטראסבורג** שליט"א

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' **חיאל אויש** ז"ל
בן הרה"ח ר' **בנימין זאב צבי** ז"ל
נלב"ע י"ב תשרי תשס"ו תנצב"ה
וזוגתו האשה החשובה
מרת **שפרה** ע"ה
בת הרה"ח ר' **יוסף שאול** ז"ל

לעילוי נשמת
הרה"ג ר' **יהודה זיגלמן** ז"ל
בן הרה"ח ר' **נחמן** ז"ל
וזוגתו האשה החשובה מרת **אסתר** ע"ה
בת הרה"ח ר' **משה יהודה** ז"ל
הונצחו ע"י **בנם**
הרה"ח ר' **ישראל זיגלמן** שליט"א

לעילוי נשמת
האשה החשובה מרת **ברכה** ע"ה
בת הרב החסיד ר' **דוד מנשה זינגער** ז"ל
אשת שיבדלחט"א
הרב החסיד המפו' ר' **משה ביגלאייזאן** שליט"א
נפטרה בשב"ק ה' תמוז תשפ"ג
הונצחה ע"י בניה וחתניה החשובים שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ג ר' **אברהם אליהו איינהורן** ז"ל
בן הרה"ח ר' **שלמה יוסף הכהן** ז"ל
וזוגתו האשה החשובה מרת **נחמה** ע"ה
בת הרה"ח ר' **אליהו** ז"ל
הונצחו ע"י משפחתו החשובה שיחיו

לעילוי נשמת
האשה החשובה
מרת **רבקה פיגלא איגל** ע"ה
בת הגה"ח
ר' **שמחה בונם בוים** ז"ל
הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו
תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' **מנחם מנדל** ז"ל
בן הרה"ח ר' **ישראל וועטנשטיין** ז"ל
נלב"ע כ"ז אדר תשע"ג
הונצח ע"י בנו
הרה"ג ר' **אהרן אליהו וועטנשטיין** שליט"א
דומ"ץ דקה'לתינו הק' גבעת זאב

לעילוי נשמת
הגה"ח ר' **ישכר דוב יעקובוביץ** ז"ל
בהגה"צ גאב"ד וואדקערט
רבי **שמעון יחזקאל** זצוק"ל
ולע"נ הרה"ח ר' **אליעזר צבי** ז"ל
בן הרה"ח ר' **נתן בנימין** ז"ל
ולע"נ האשה החשובה מרת **הענדל** ע"ה
בת הרה"ח ר' **יוסף מאיר** ז"ל

לעילוי נשמת
הרה"ג ר' **פנחס מאיר גאנצפריד** ז"ל
בן הרב החסיד
ר' **אליעזר דוד** ז"ל
נלב"ע י"ד כסלו תשע"ד
הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ח המפואר
ר' **מנחם אליעזר אסטרייכער** ז"ל
בן הרה"ח ר' **יצחק שמעון** ז"ל
וזוגתו האשה החשובה מרת **מלכה** ע"ה
בת הרה"ח ר' **יחזקאל שרגא** ז"ל

לעילוי נשמת
הרה"ג ר' **יהונתן בנימין קליין** ז"ל
בן הגה"ח ר' **ישראל** ז"ל
נלב"ע ביום שב"ק ו' שבט תשפ"ב
תנצב"ה

לעילוי נשמת
מרת מלכה ע"ה בת שיבדלחט"א
הרה"ח ר' **יהודה שליט"א**
נלב"ה ל' ניסן תשע"ז
הונצח ע"י אביה הרה"ח
ר' **יהודה איינהורן** שליט"א

לתרומות והנצחות לכיסוי ההוצאות לזיכוי הרבים נא לפנות לטלפונים: 053-31-53864 • 052-76-53861 • 02-5386-003